

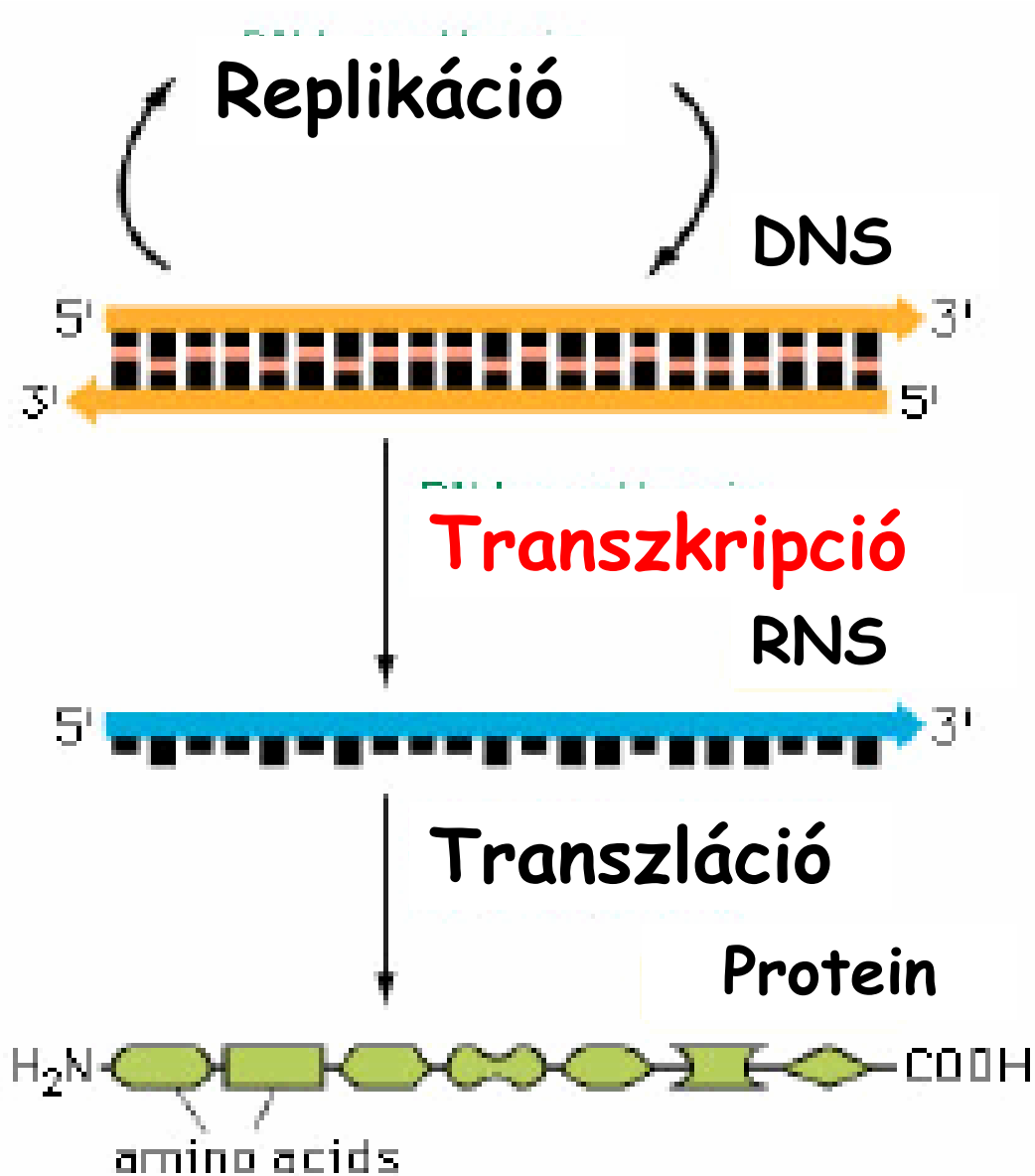

Fehérjeshintézis - Transzkripció

Láng Orsolya

Semmelweis Egyetem, Genetikai, Sejt- és
Immunbiológiai Intézet

Centrális dogma

Univerzális kód

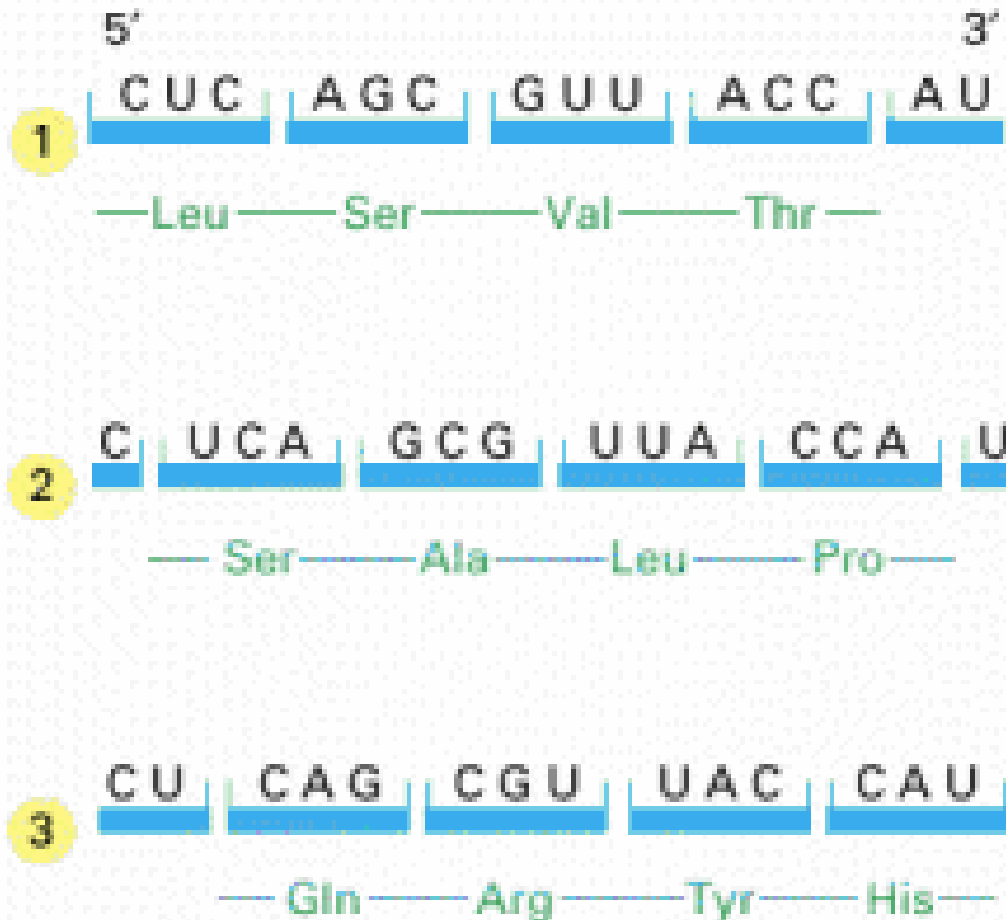
GCA	AGA									UUA						AGC												
	AGG									UUG						AGU												
GCC	CGA						GGA			CUA					CCA	UCA	ACA							GUA				
GCC	CGC						GGC		AUA	CUC					CCC	UCC	ACC							GUC	UAA			
GCG	CGG	GAC	AAC	UGC	GAA	CAA	GGG	CAC	AUC	CUG	AAA			UUC	CCG	UCG	ACG						UAC	GUG	UAG			
GCU	CGU	GAU	AAU	UGU	GAG	CAG	GGU	CAU	AUU	CUU	AAG	AUG		UUU	CCU	UCU	ACU	UGG	UAU				GUU	UGA				
Ala	Arg	Asp	Asn	Cys	Glu	Gln	Gly	His	Ile	Leu	Lys	Met		Phe	Pro	Ser	Thr	Trp	Tyr				Val	stop				
A	R	D	N	C	E	Q	G	H	I	L	K	M		F	P	S	T	W	Y				V					

©1998 GARLAND PUBLISHING

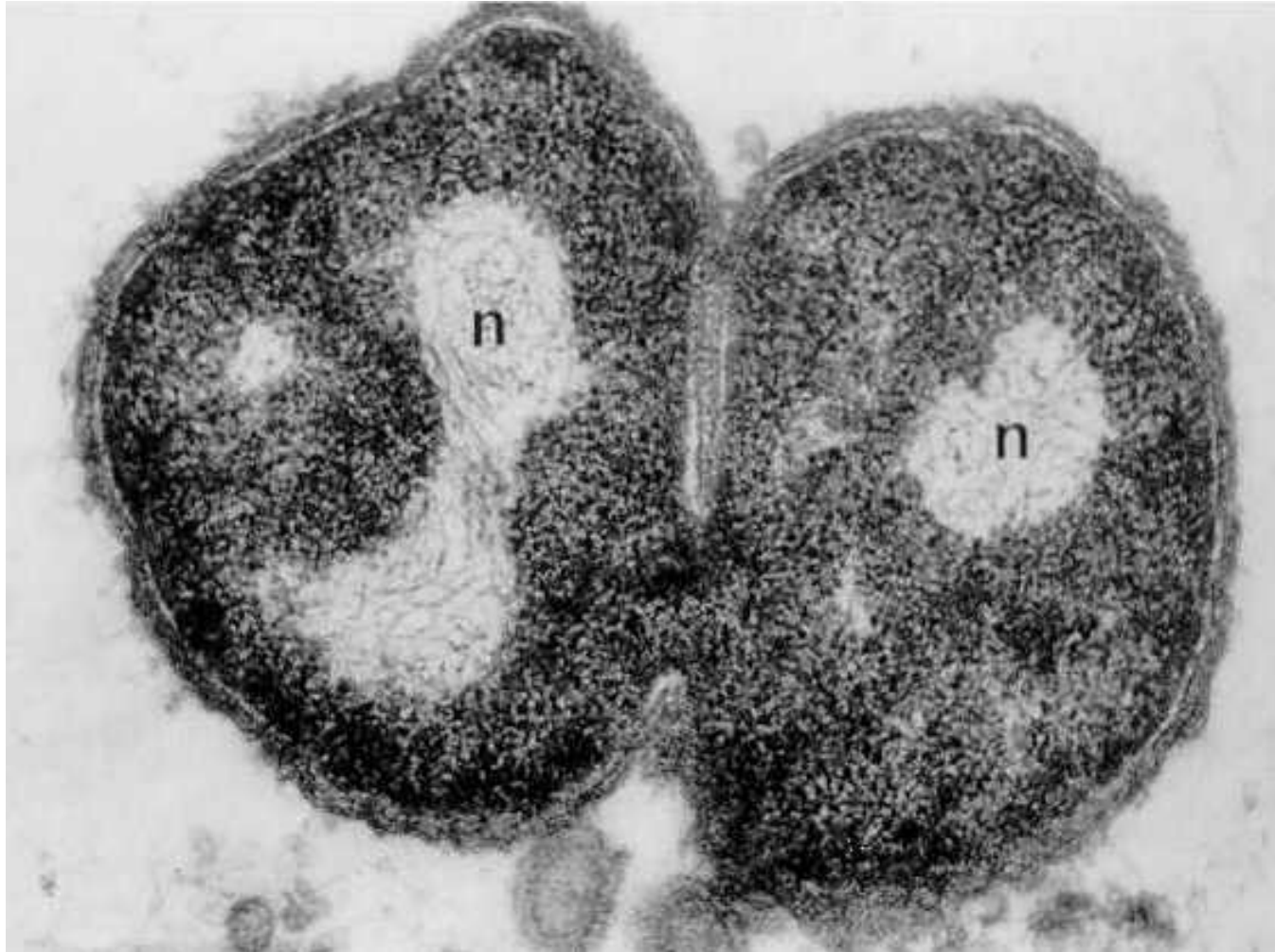
Eltérések

Codon	"Universal" Code	Mitochondrial Codes			
		Mammals	<i>Drosophila</i>	Yeasts	Plants
UGA	STOP	Trp	Trp	Trp	STOP
AUA	Ile	Met	Met	Met	Ile
CUA	Leu	Leu	Leu	Thr	Leu
AGA AGG	Arg	STOP	Ser	Arg	Arg

Leolvasási keretek - eltérő fehérjék készülhetnének ugyanarról az mRNS-ről

Prokaryóta

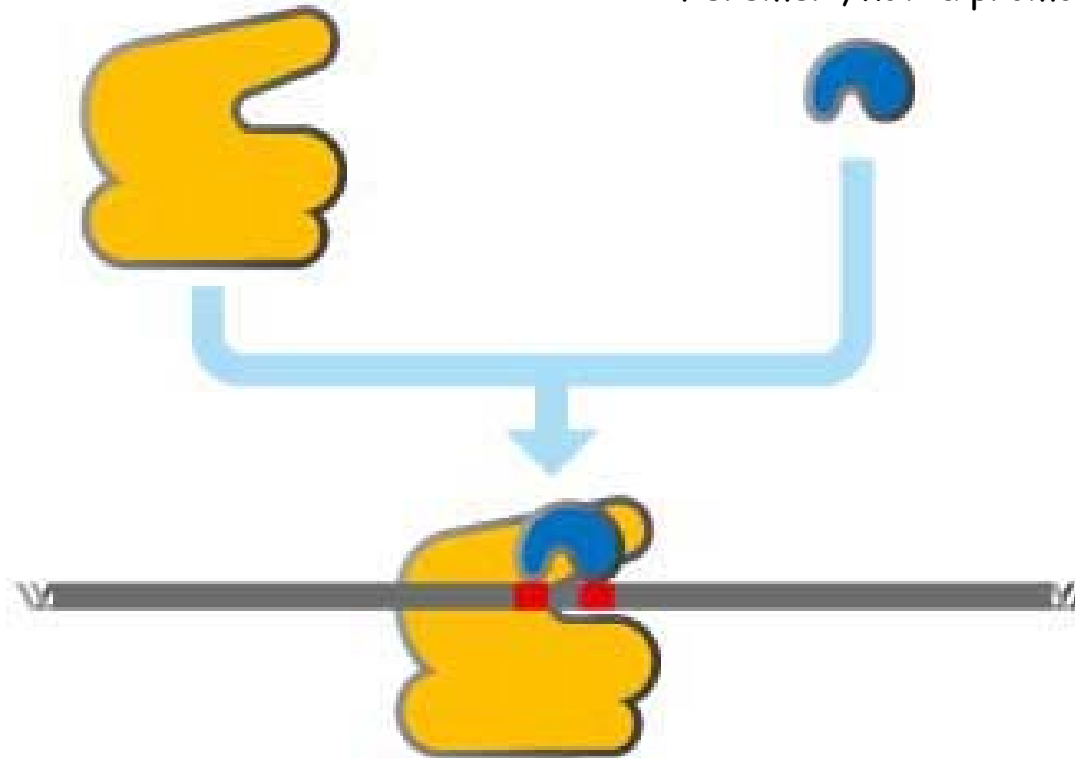

RNS polimeráz:

A, β , β' alegységek

Szigma faktor:

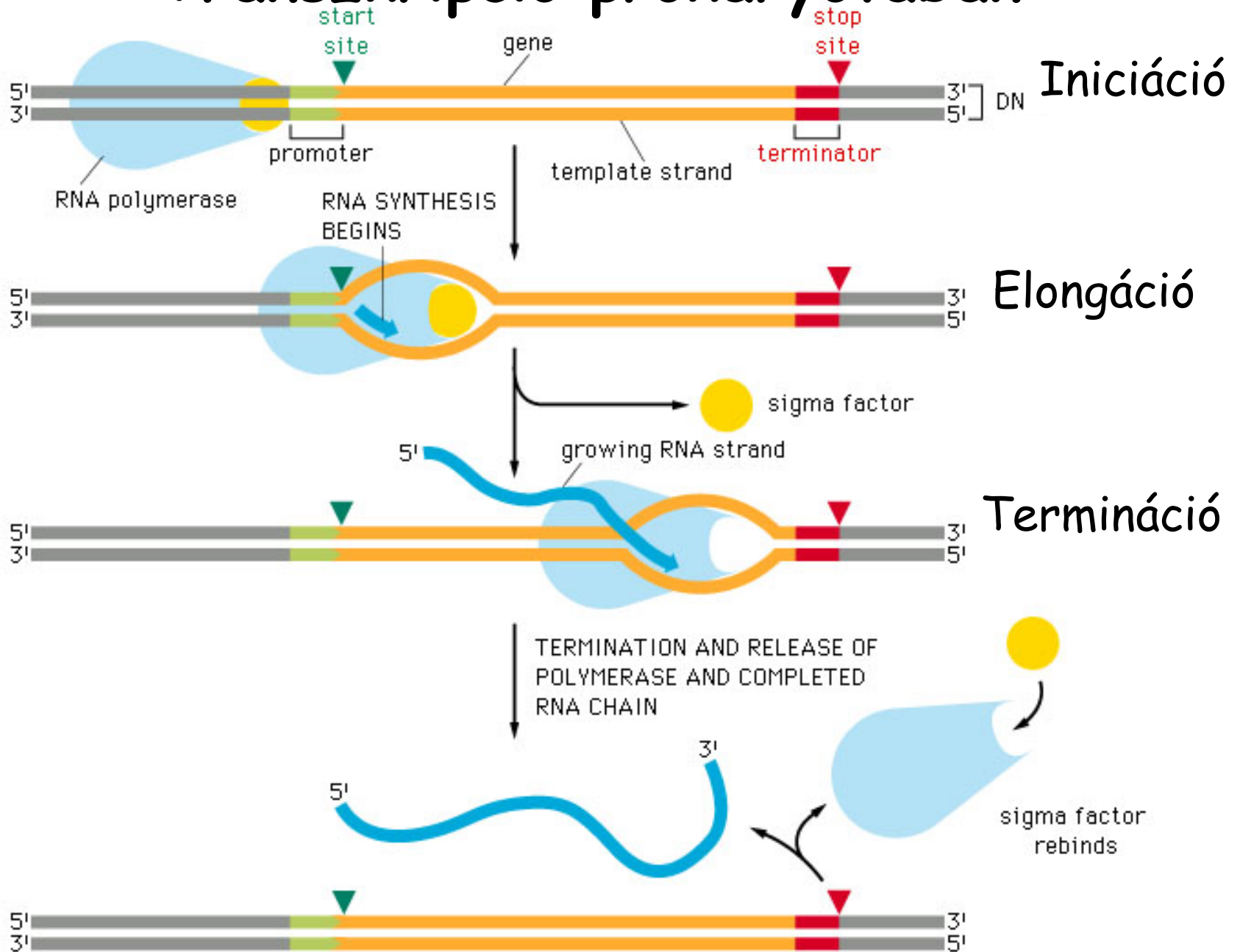
Felismeri, köti a promótert

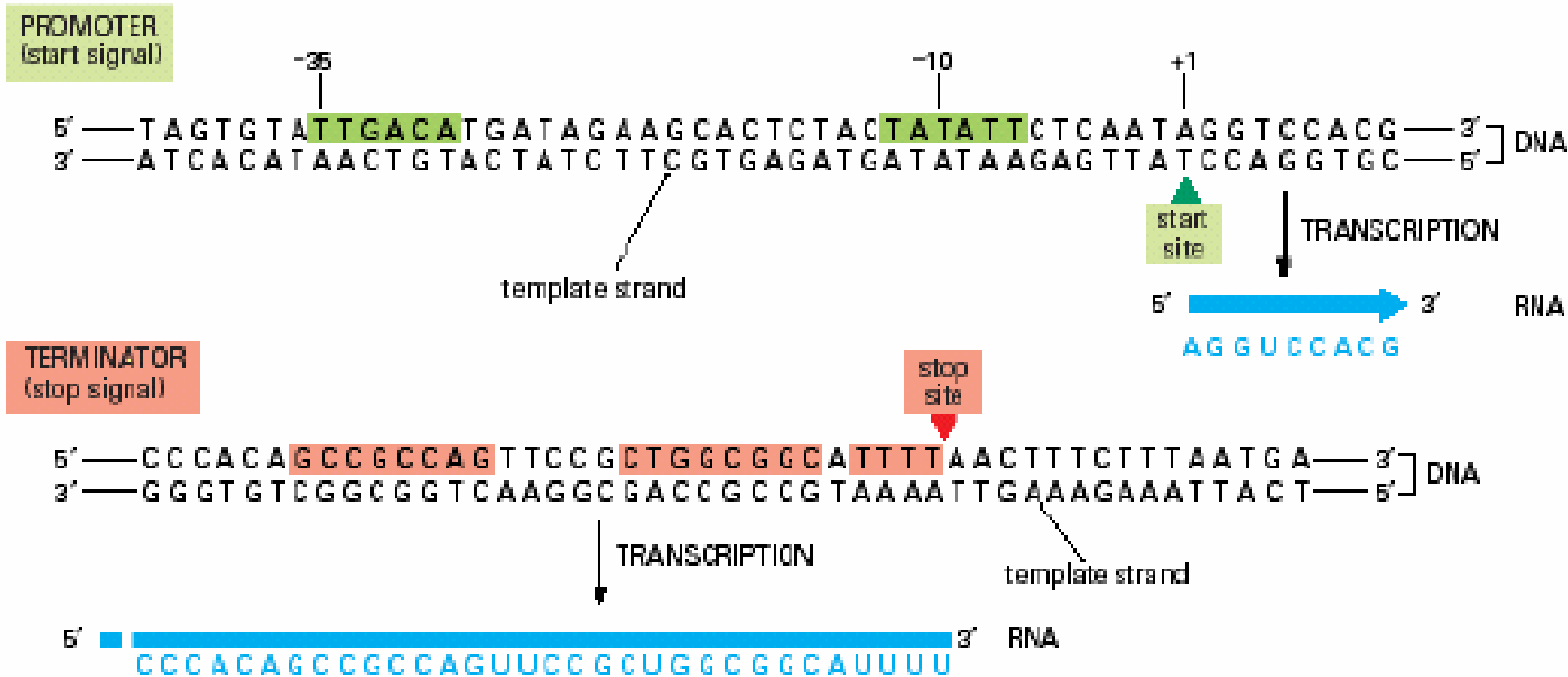
RNA polymerase holoenzyme

Transzkripció prokaryótában

(A)

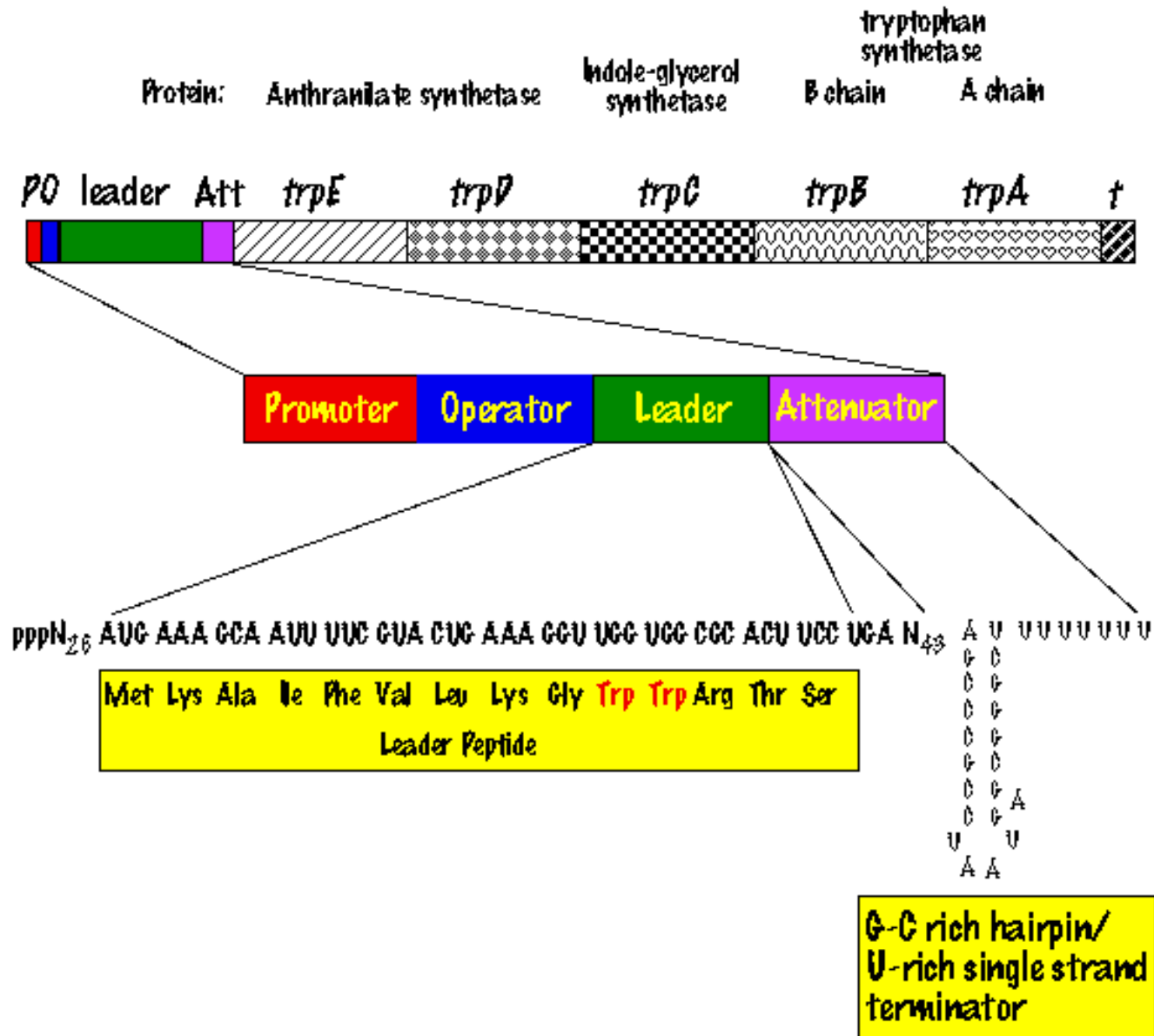
Baktériumok(prokaryoták) promoter régiója illetve stop szignálja

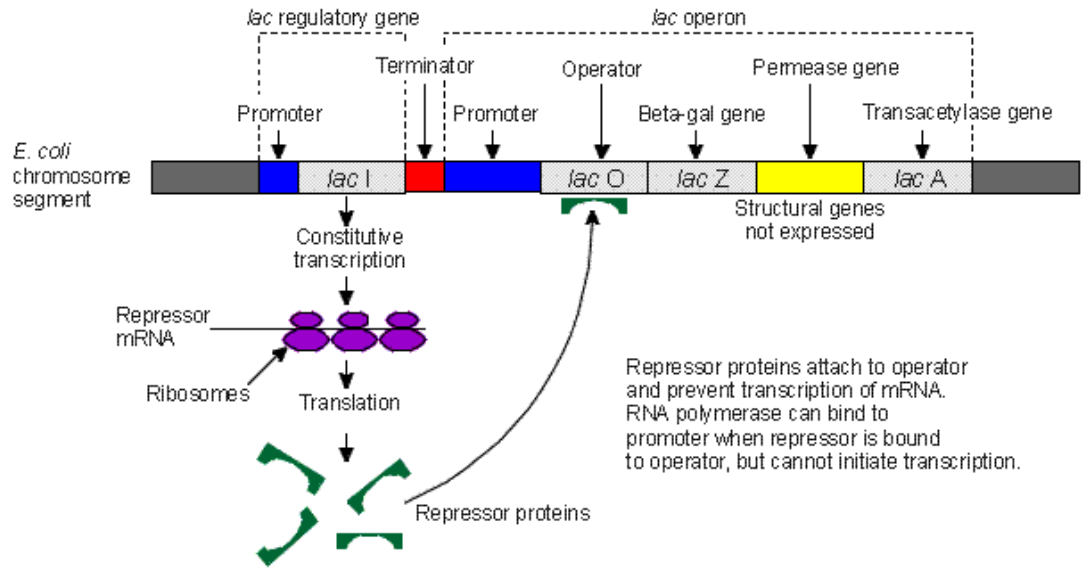
Génexpresszió szabályozása prokaryótákban

- triptofán operon (+)

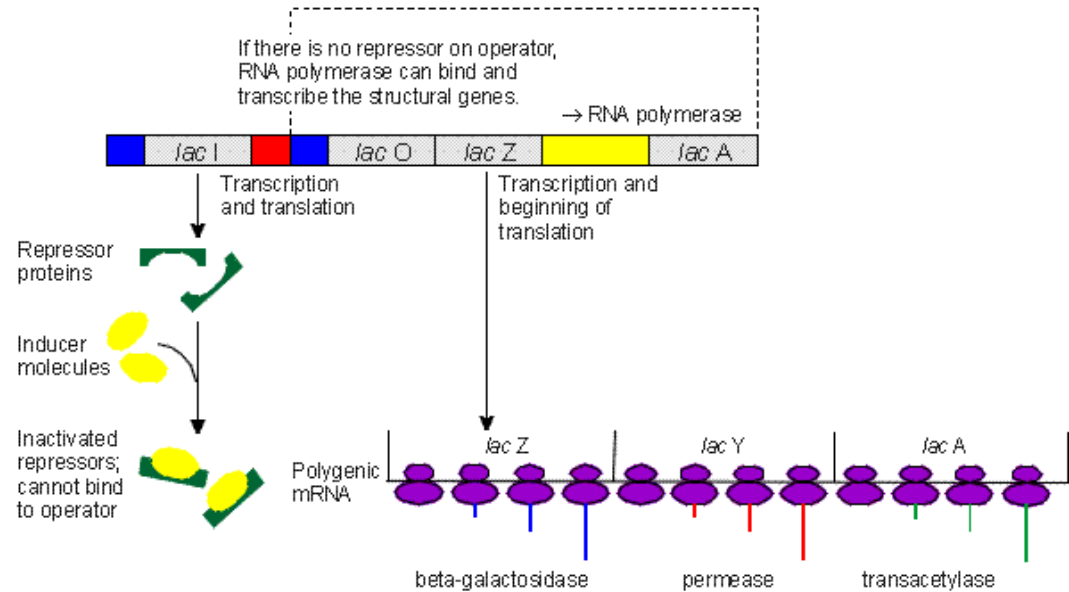

- Lac operon (-)

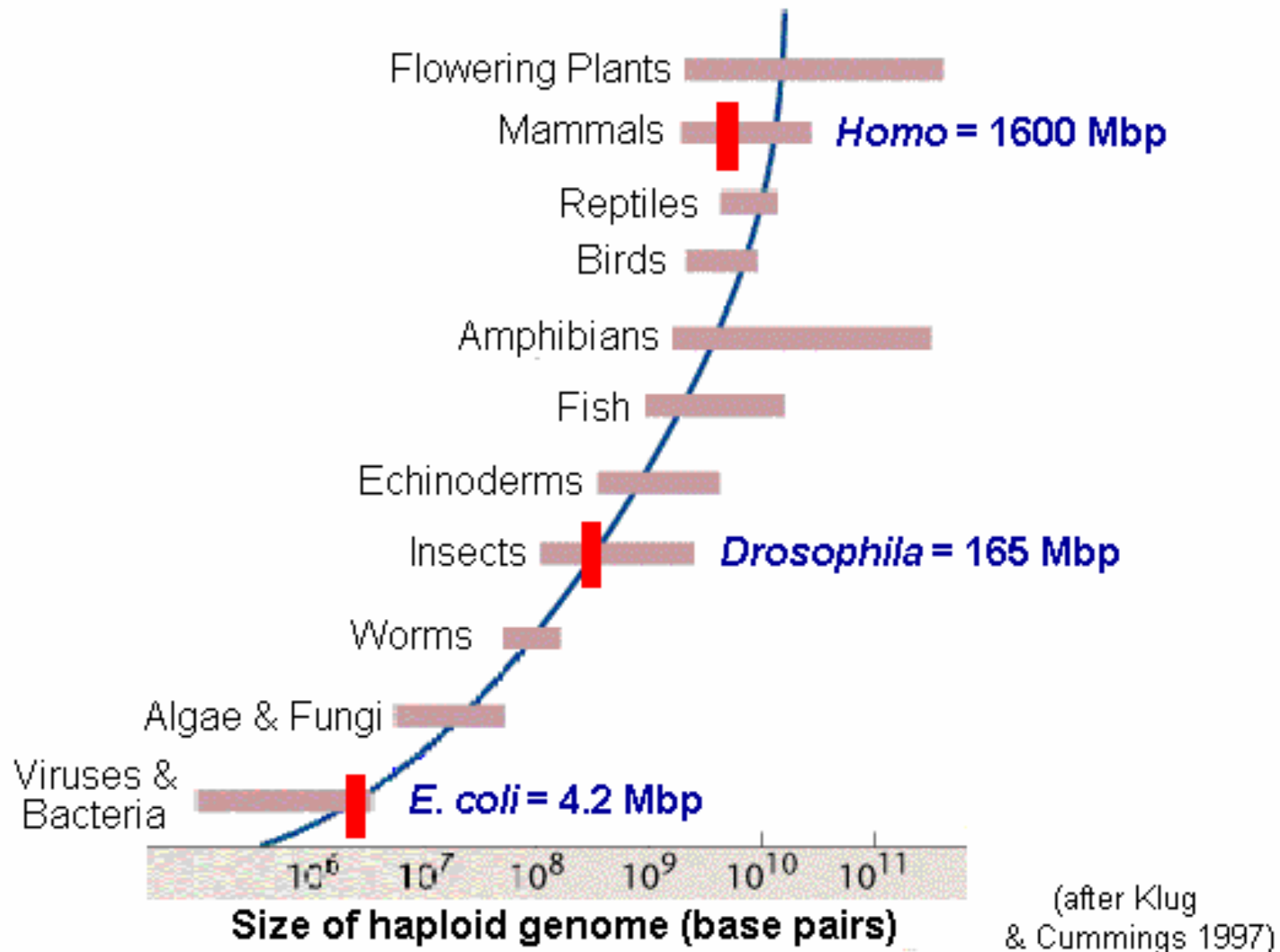
Functional state of the *lac* operon in wild-type *E. coli* growing in the absence of lactose.

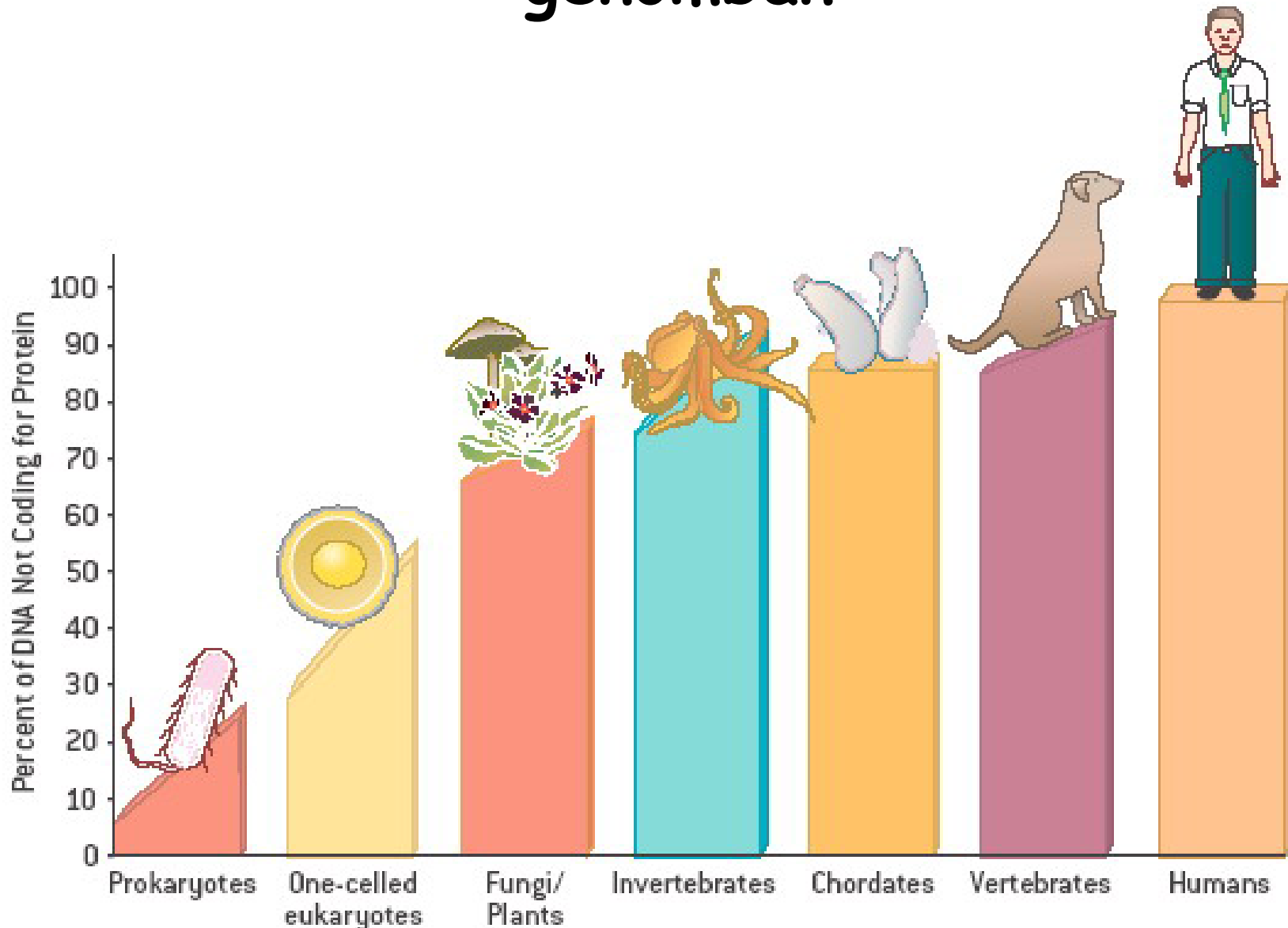
Functional state of the *lac* operon in wild-type *E. coli* growing in the presence of lactose as the sole carbon source.

Haploid genom mérete

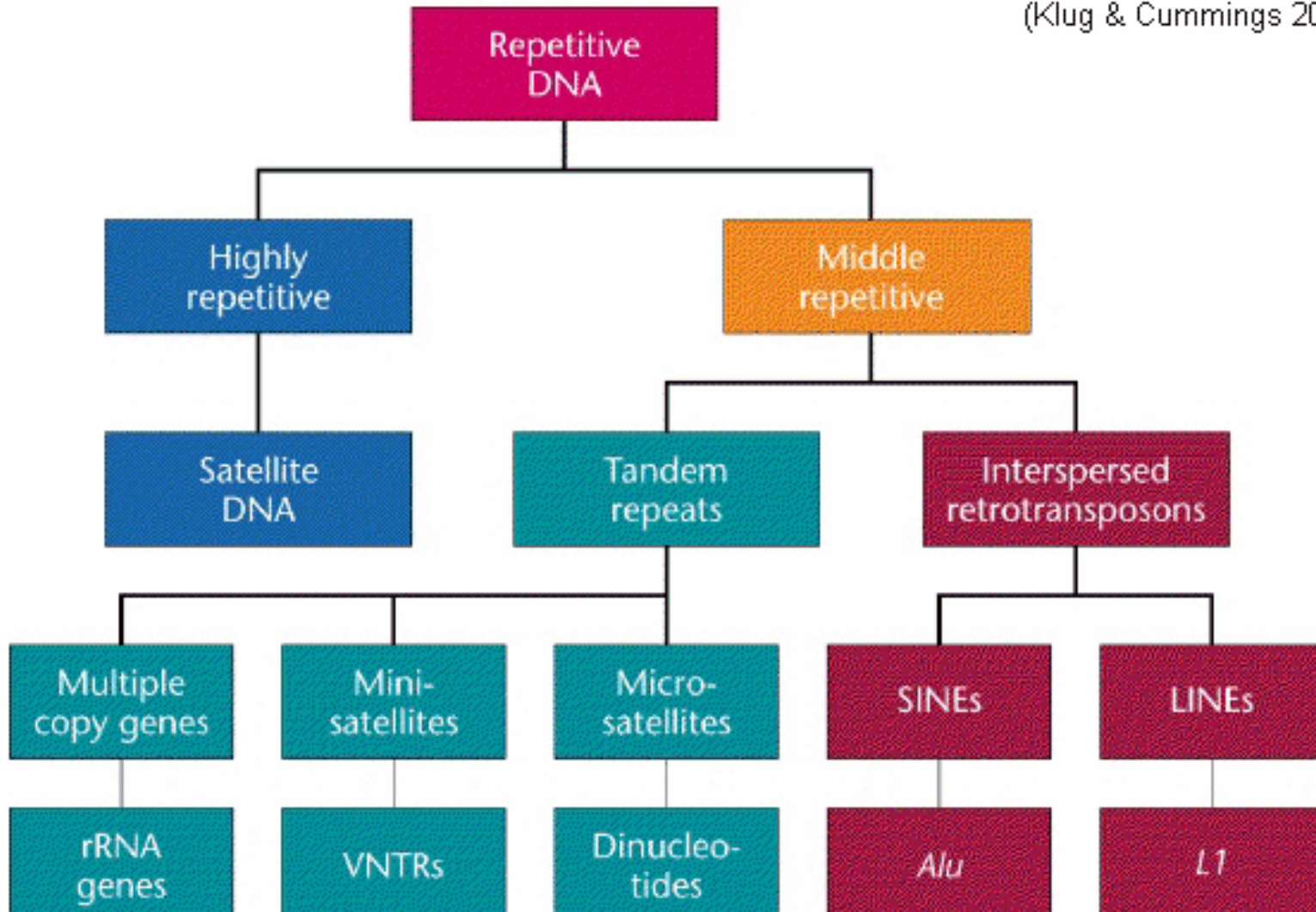

Nemkódoló szekvenciák gyakorisága a genomban

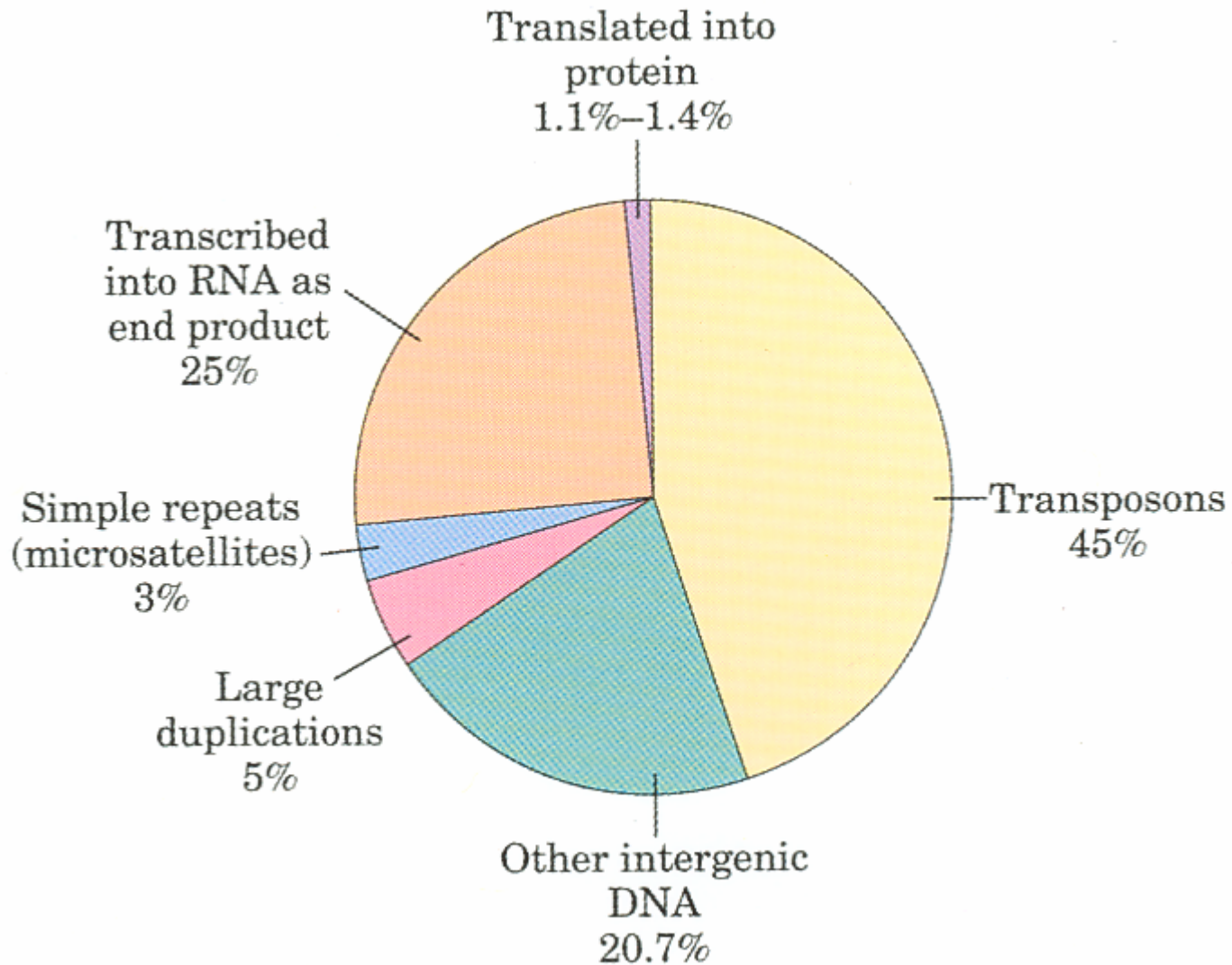

Repetitív DNS szekvenciák

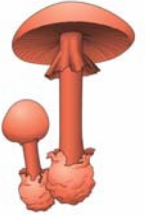
(Klug & Cummings 2000)

Humán genom összetétele

Eukaryóta RNS polimerázok

Amanita phalloides

Típus	Lokalizáció	Termék	
I	Nukleolus	18S, 5,8S és 28S rRNS	Nem
II	Nukleoplazma	mRNS és snRNS	Erős
III	Nukleoplazma	tRNS és 5S rRNS	Csak magas cc.

Csak transzkripciós komplexekben tudnak működni!!!

RNS polimeráz II.

12 alegység, 0.6 MDa

Fő komponense a transzkripciós komplexnek

Katalitikus aktivitása van

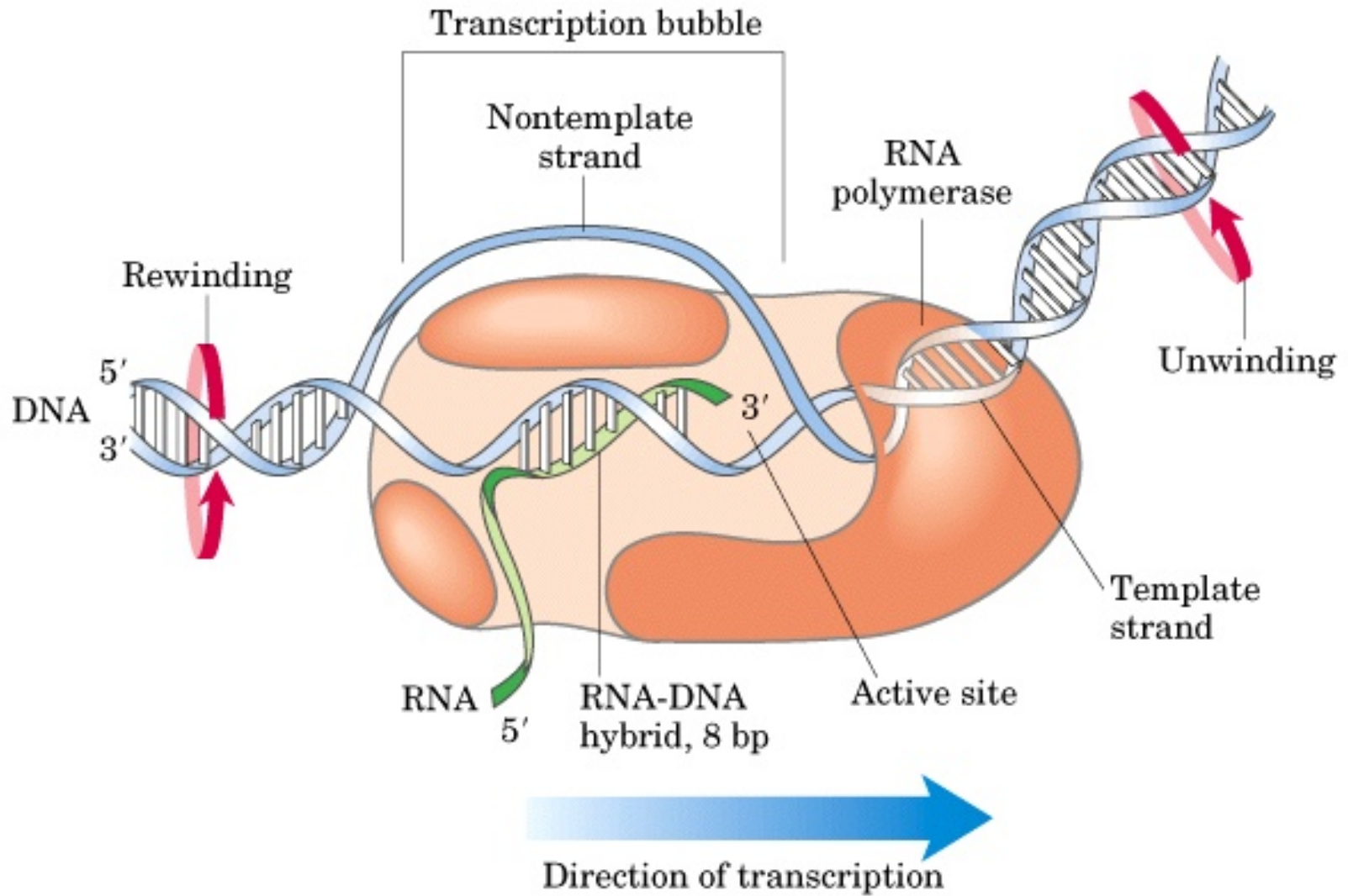
- DNS-t kitekeri
- RNS polimeráz
- mRNS ellenőrzés

Nem tudja felismerni a promoter régiót

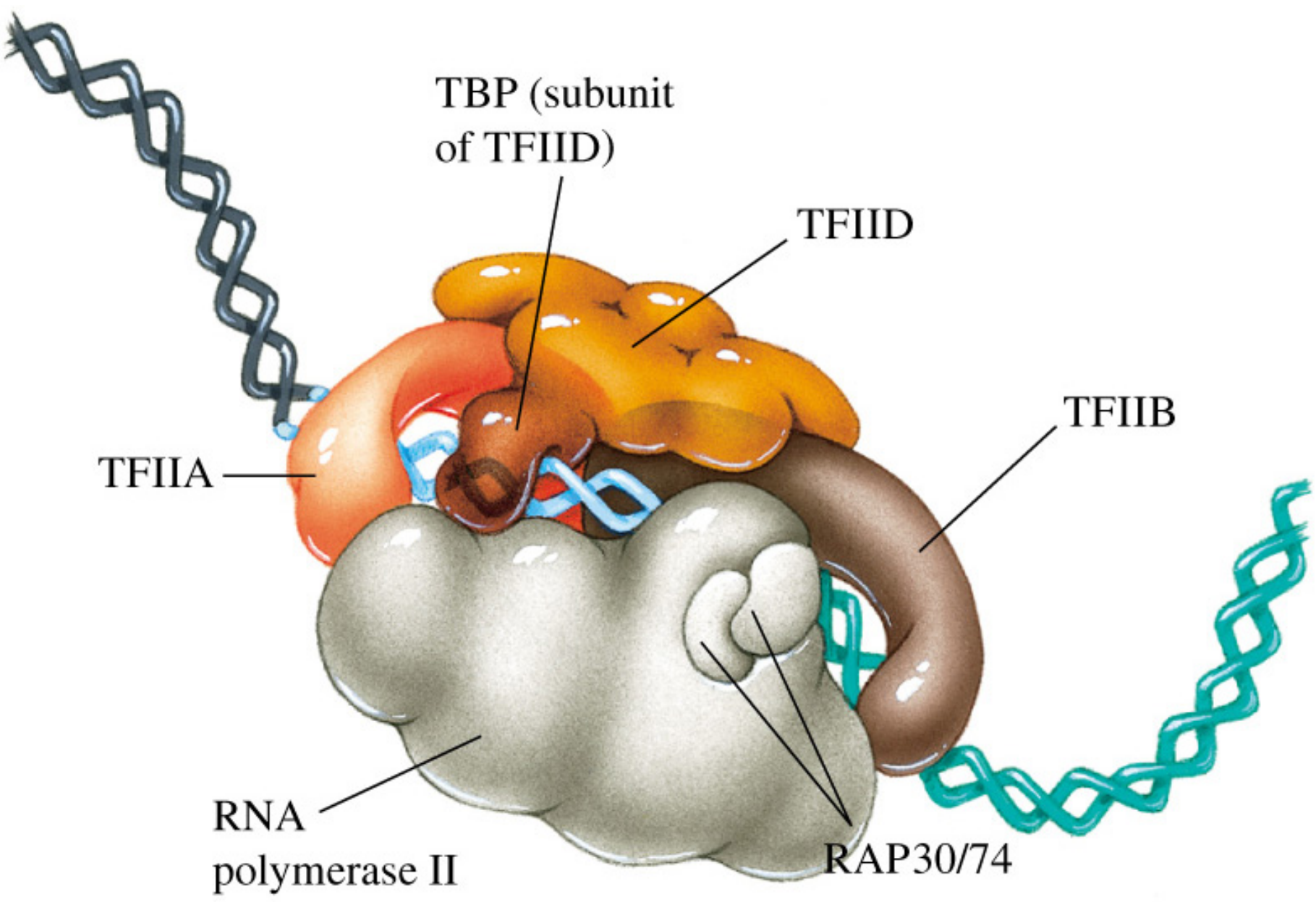
mRNS-t szintetizál

RNS polimeráz II.

(a)

TBP (subunit
of TFIID)

TFIID

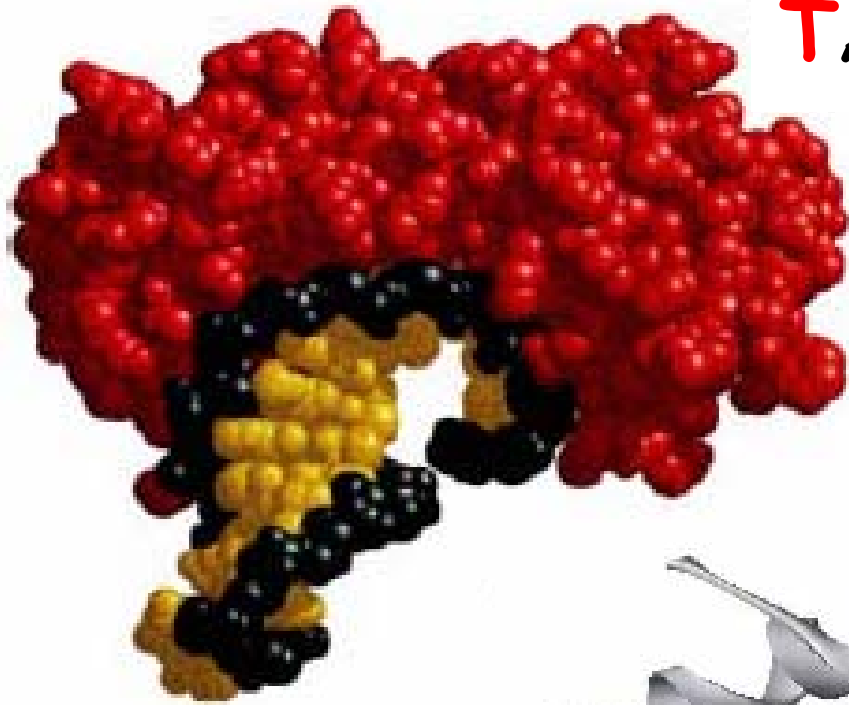
TFIIB

TFIIA

RNA
polymerase II

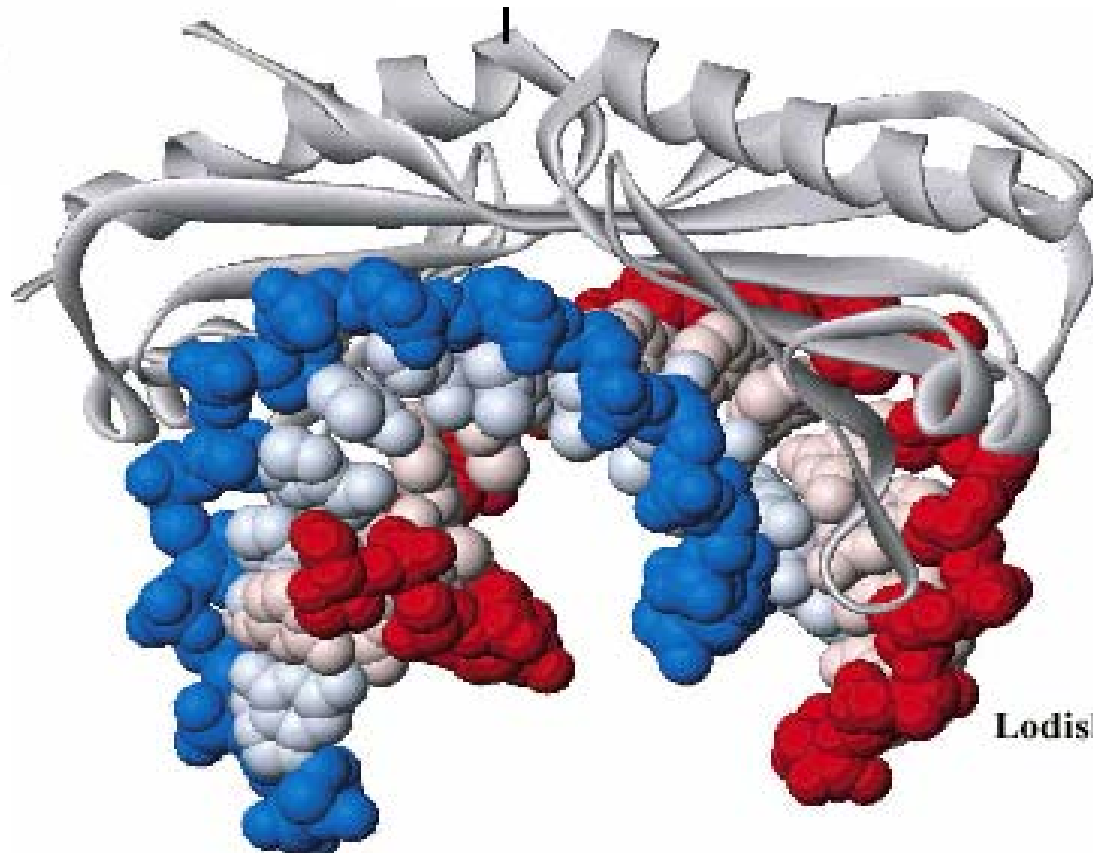
RAP30/74

TATA-BOX BINDING PROTEIN

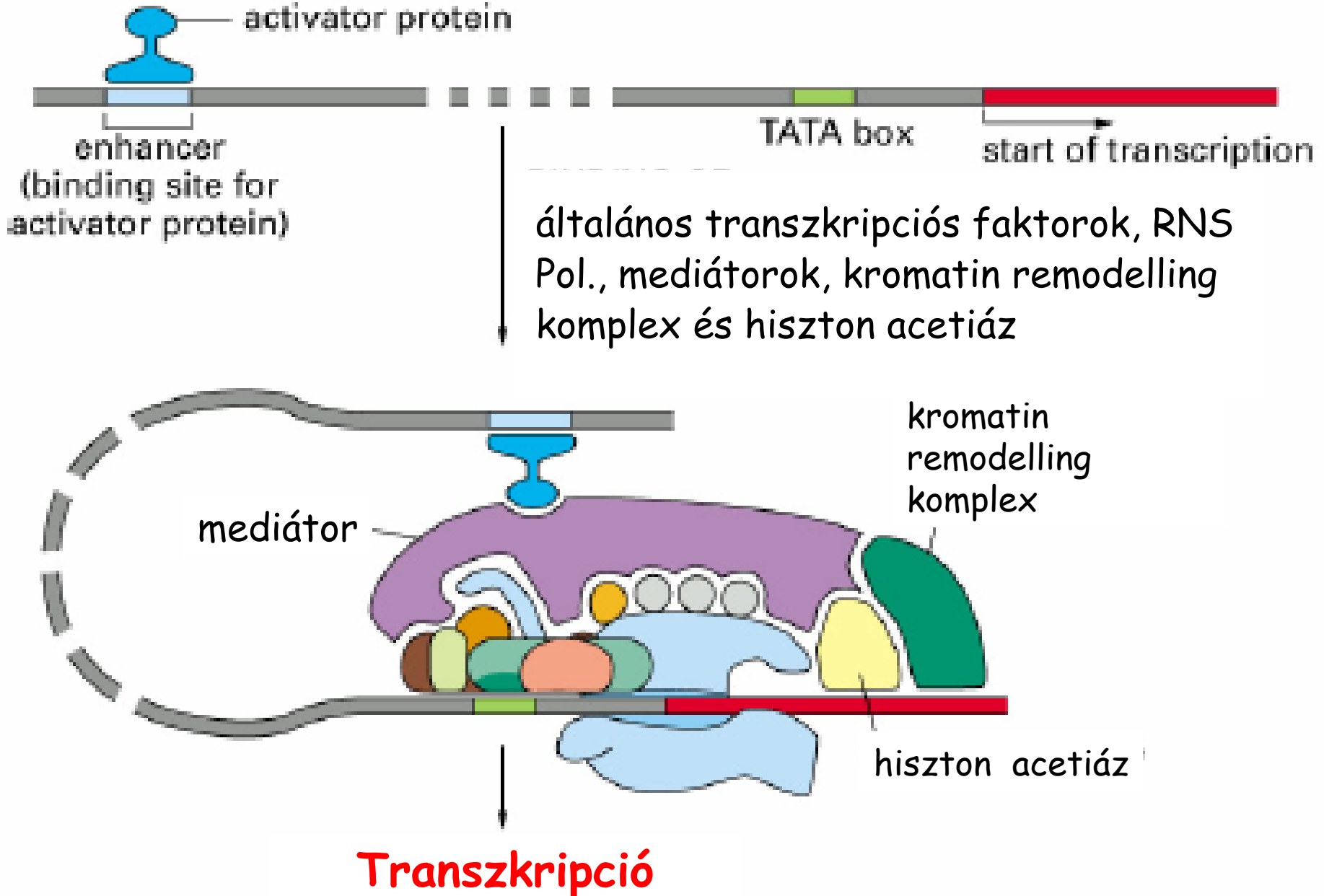

- TATA-boksza kisárákába kötődik
- C terminálisan 2 homológ ismétlődő szekvencia
- DNS-t hajlítja is, ezzel segíti a Pol II bekötődését

- TFIIA és TFIIB elősegíti a kapcsolódást
- TBP segíti az iniciációt a transzkripciónál

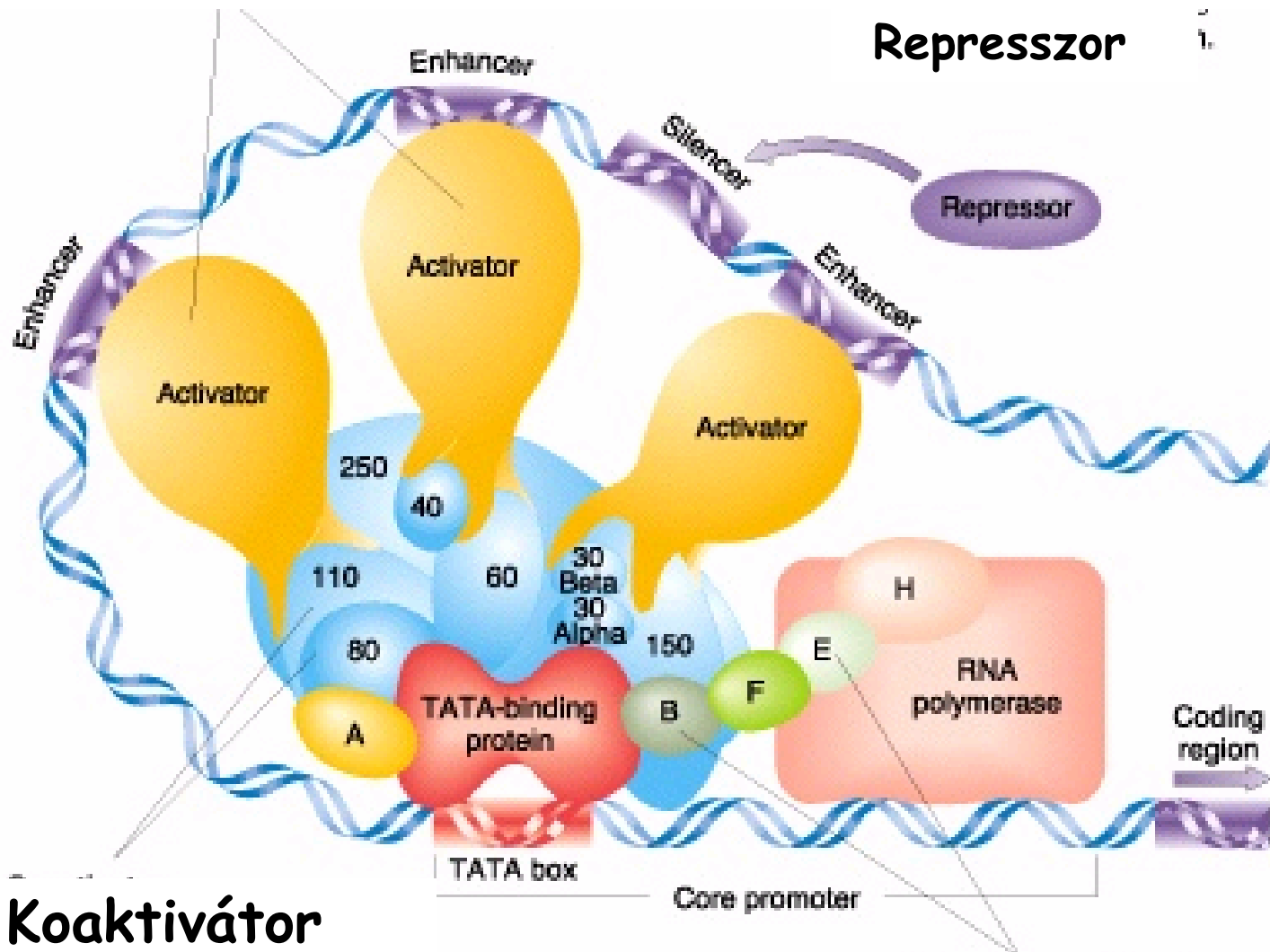

Iniciáció eukaryótában I.

Aktivátor

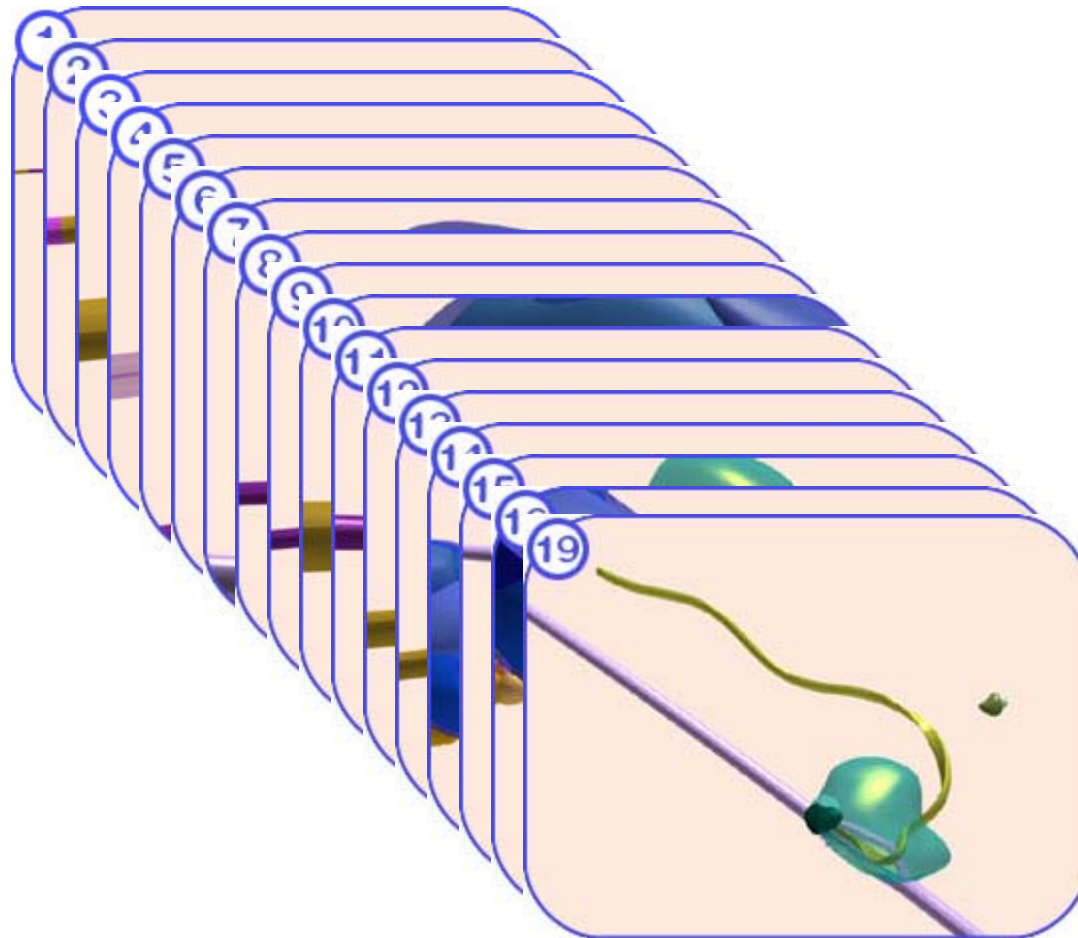
Represszor

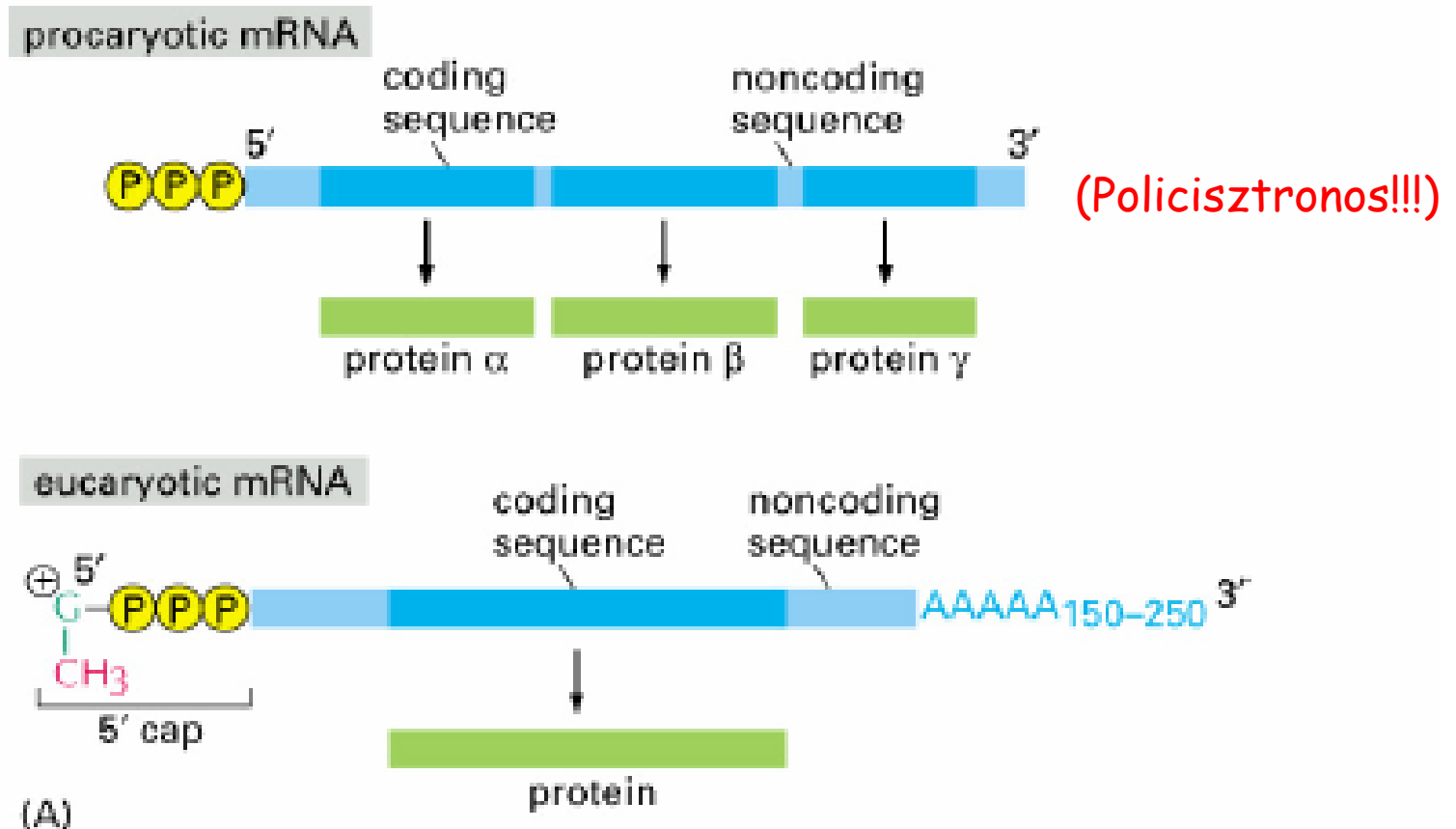
Koaktivátor

B. transzkripció faktor

Transzkripció lépései

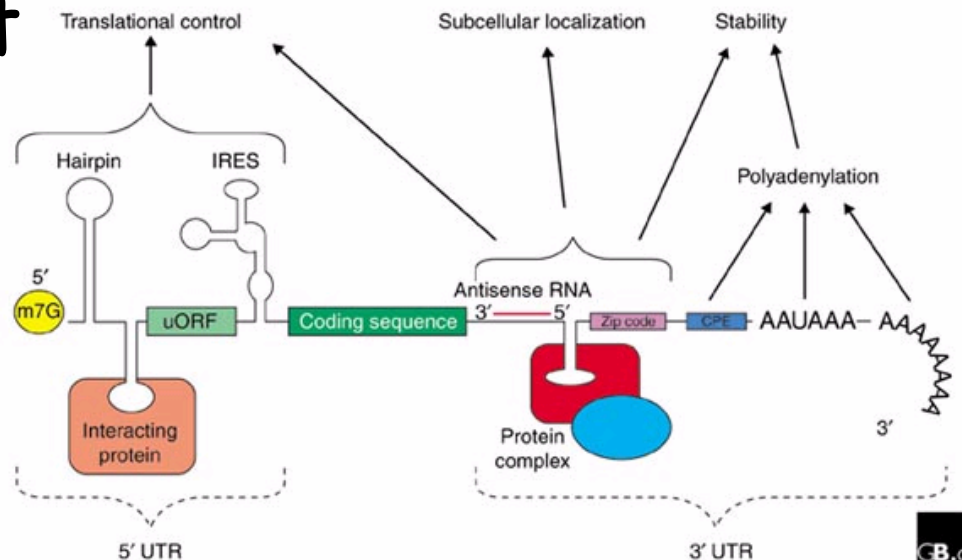

mRNS prokaryótában és eukaryótában

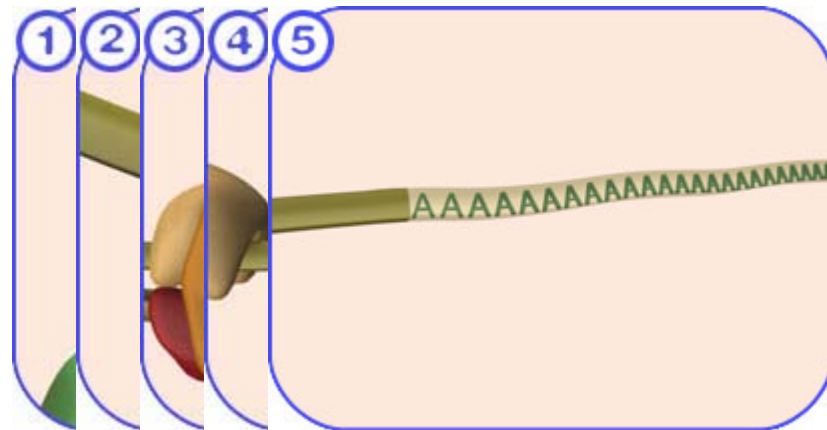
mRNS érése eukaryótában

- 5' G sapka
- Hasítás és PoliA farok képzés
- Splicing /alternatív splicing/
- mRNS transzport

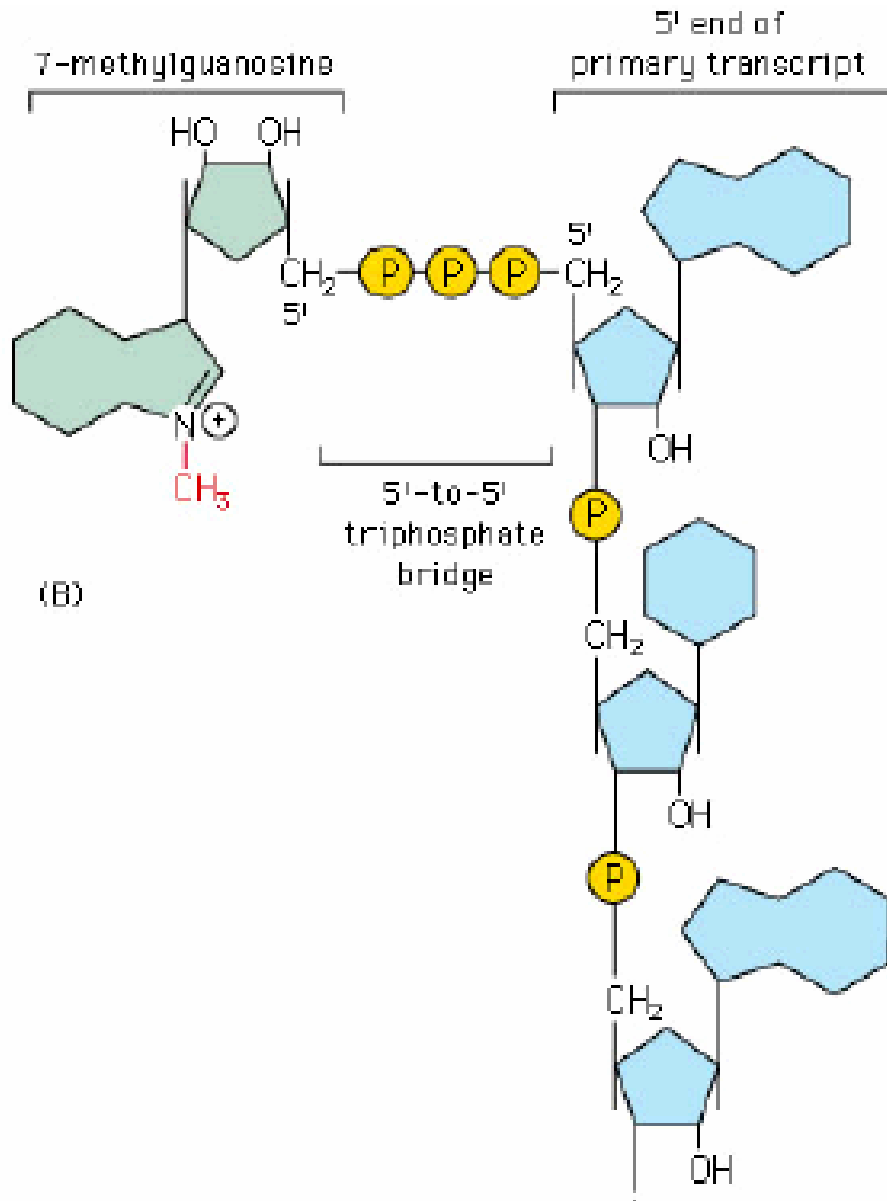

mRNS érése

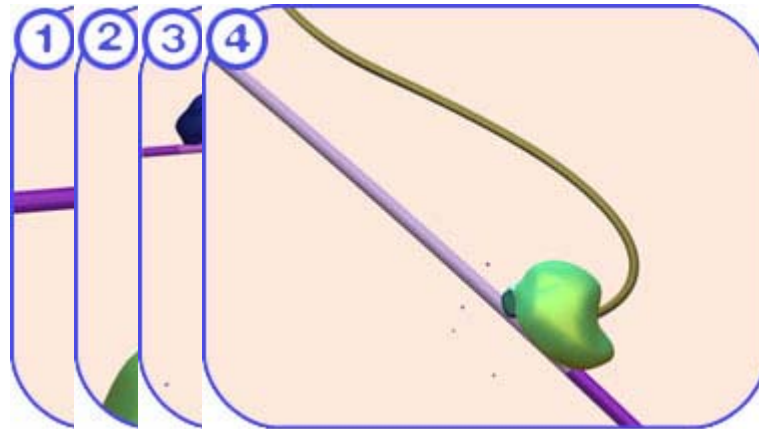

5' G sapka szerkezete

Funkció:
Stabilizál- védi a
lebomlástól
Nem íródhat át nélküle

5'G sapka

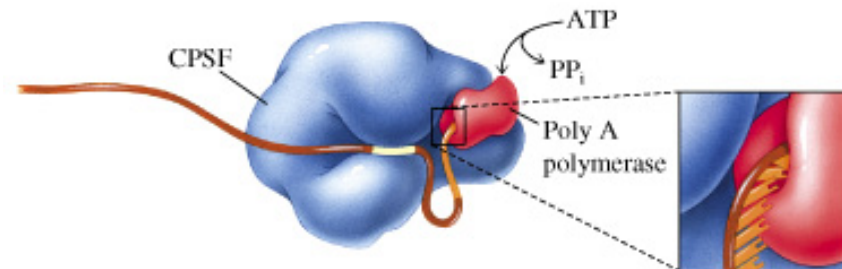
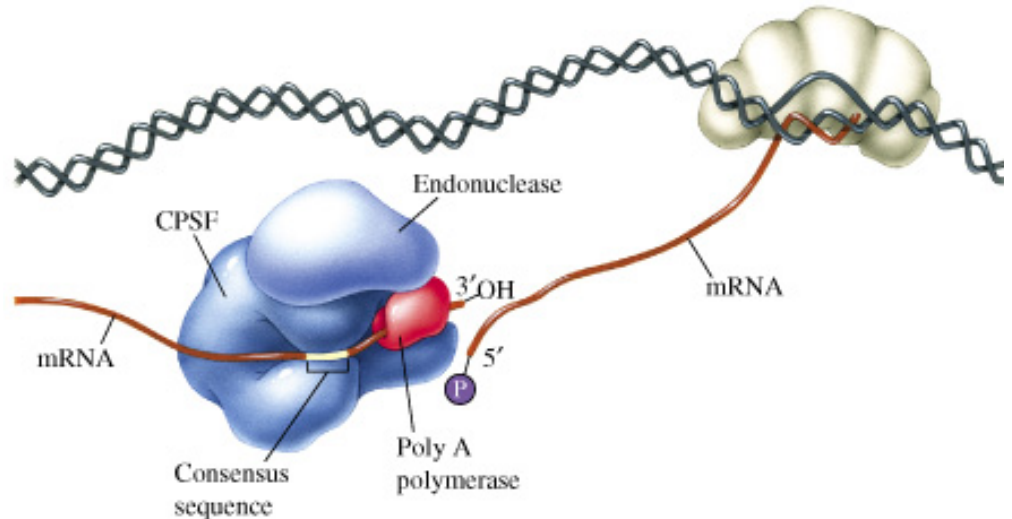
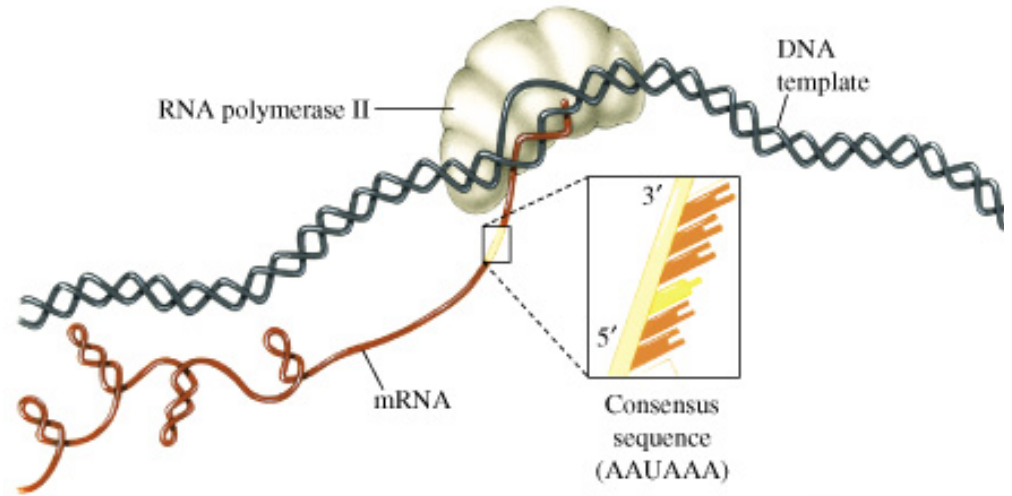

PoliA farok képződése

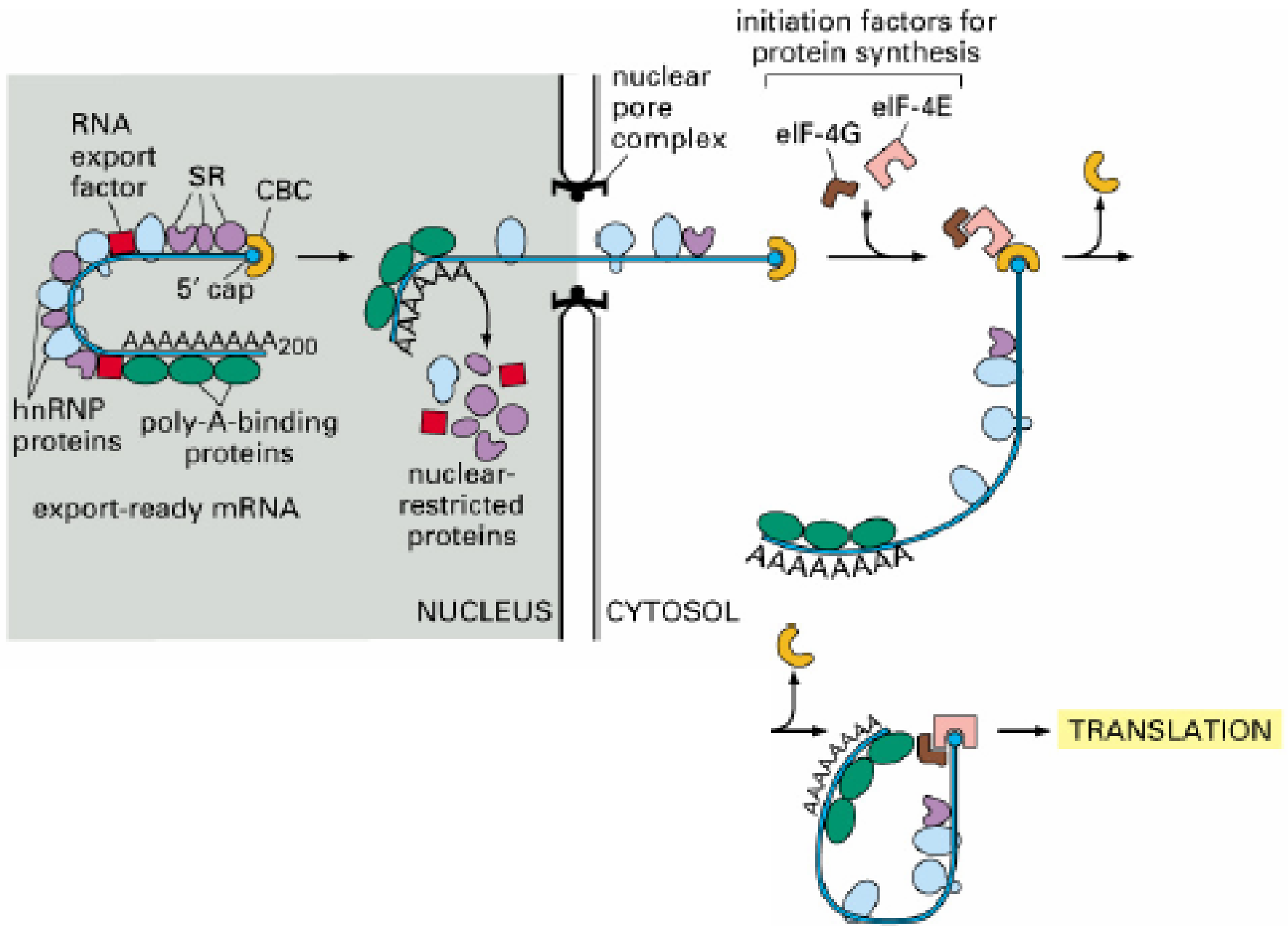
mRNS 3' végéhez, 200-300 A

AAUAAA helyet ismerik fel az RNS-en.
20 nukleotidnyira kivágódik és poliA farok szintetizálódik

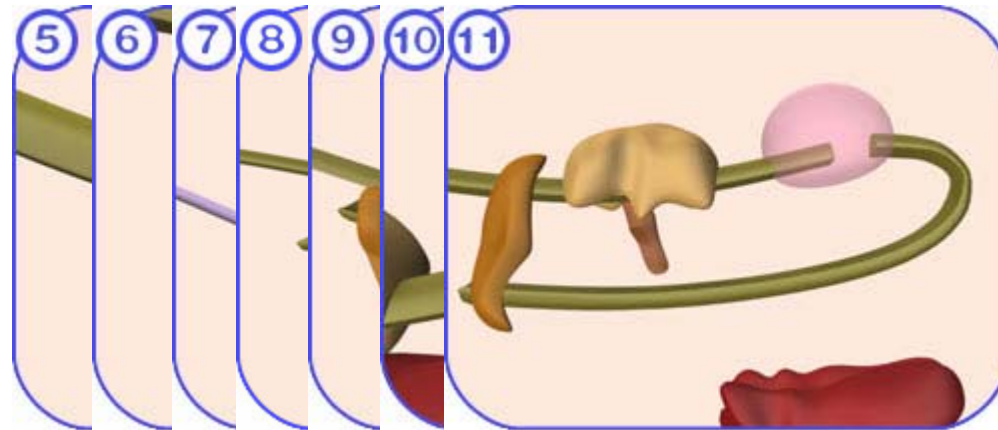
Szükséges a citoplazmába kerüléshez

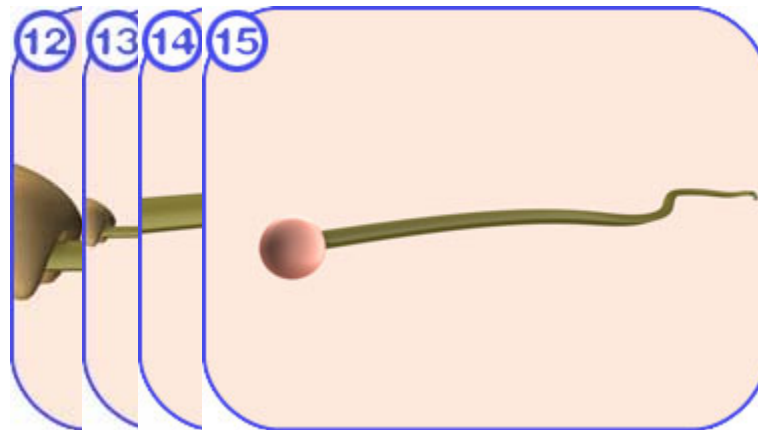
mRNS érése

Hasítás

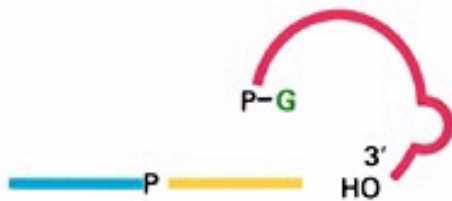
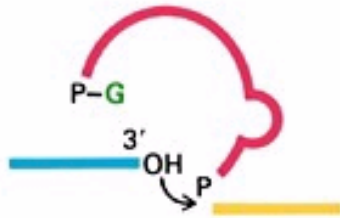
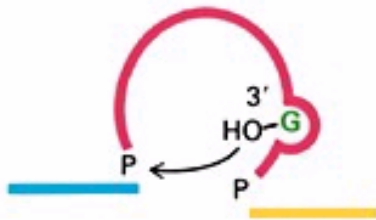
Poli A farok

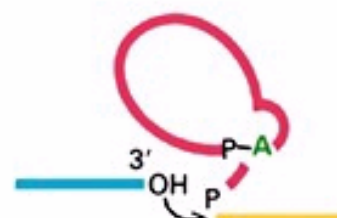
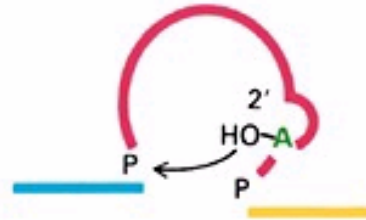
Splicing

Self-splicing introns

Group I

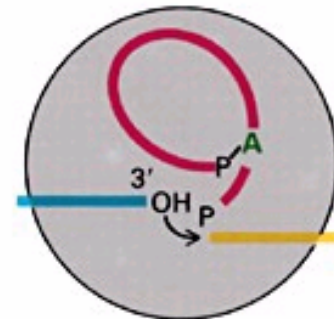
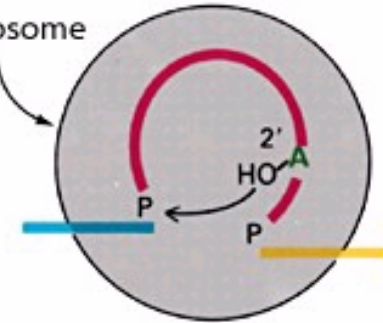

Group II

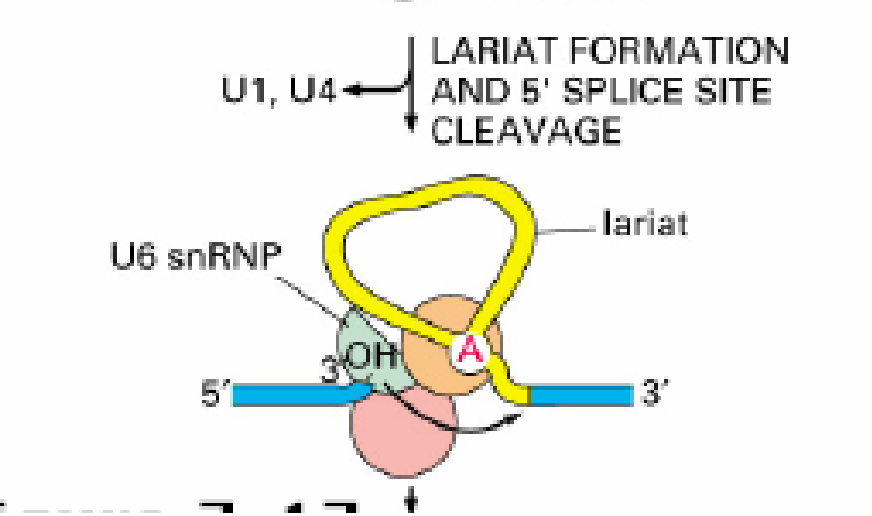
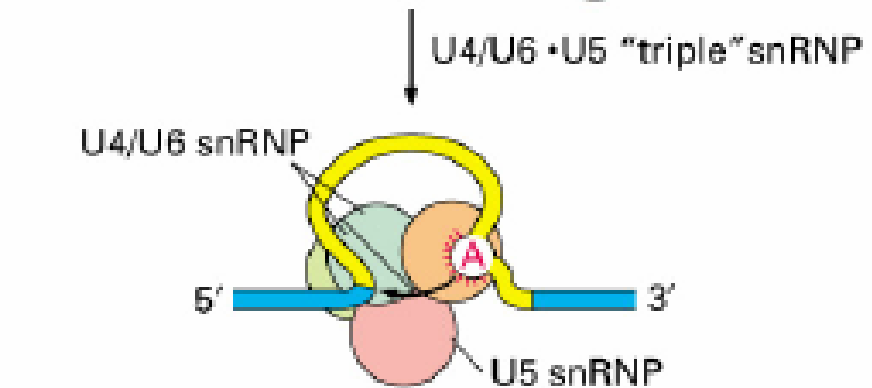
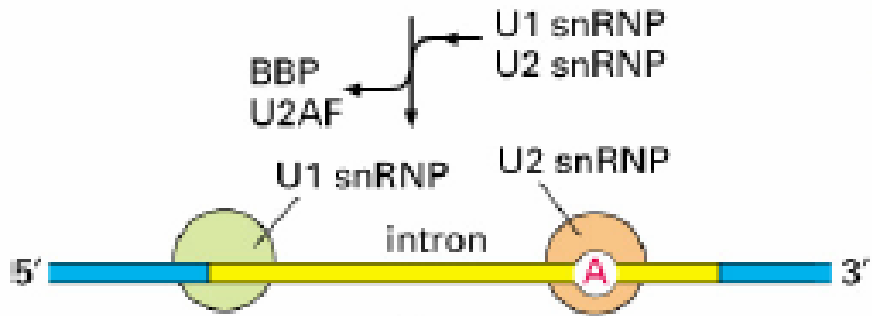
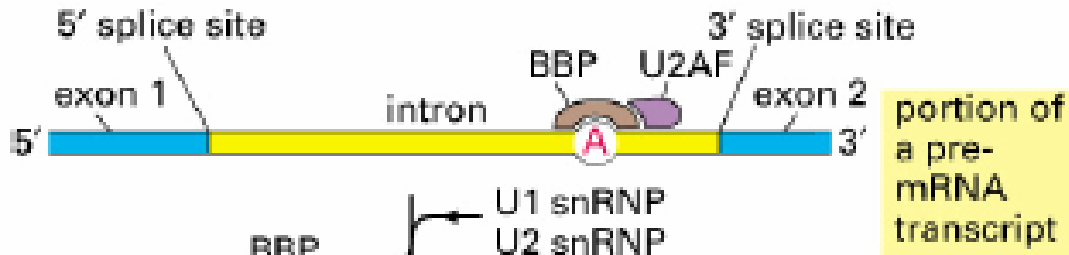

Spliceosome-catalyzed splicing of nuclear mRNA

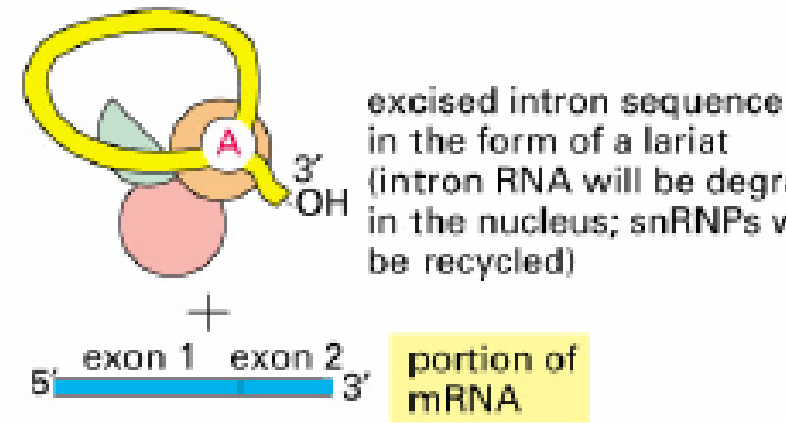
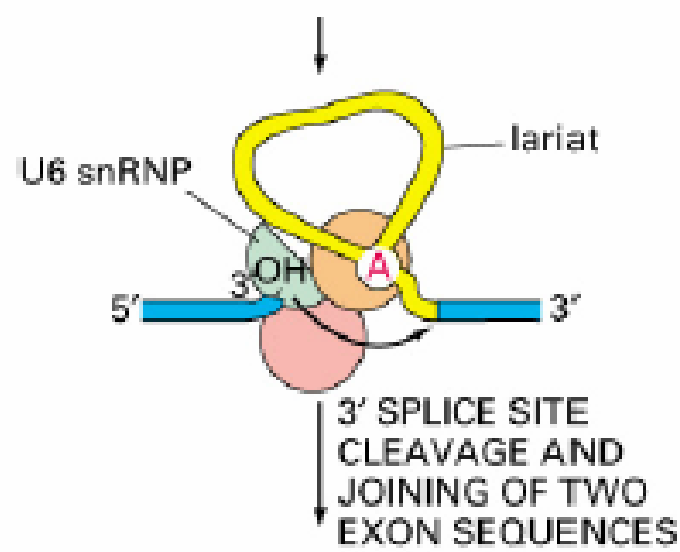
Spliceosome

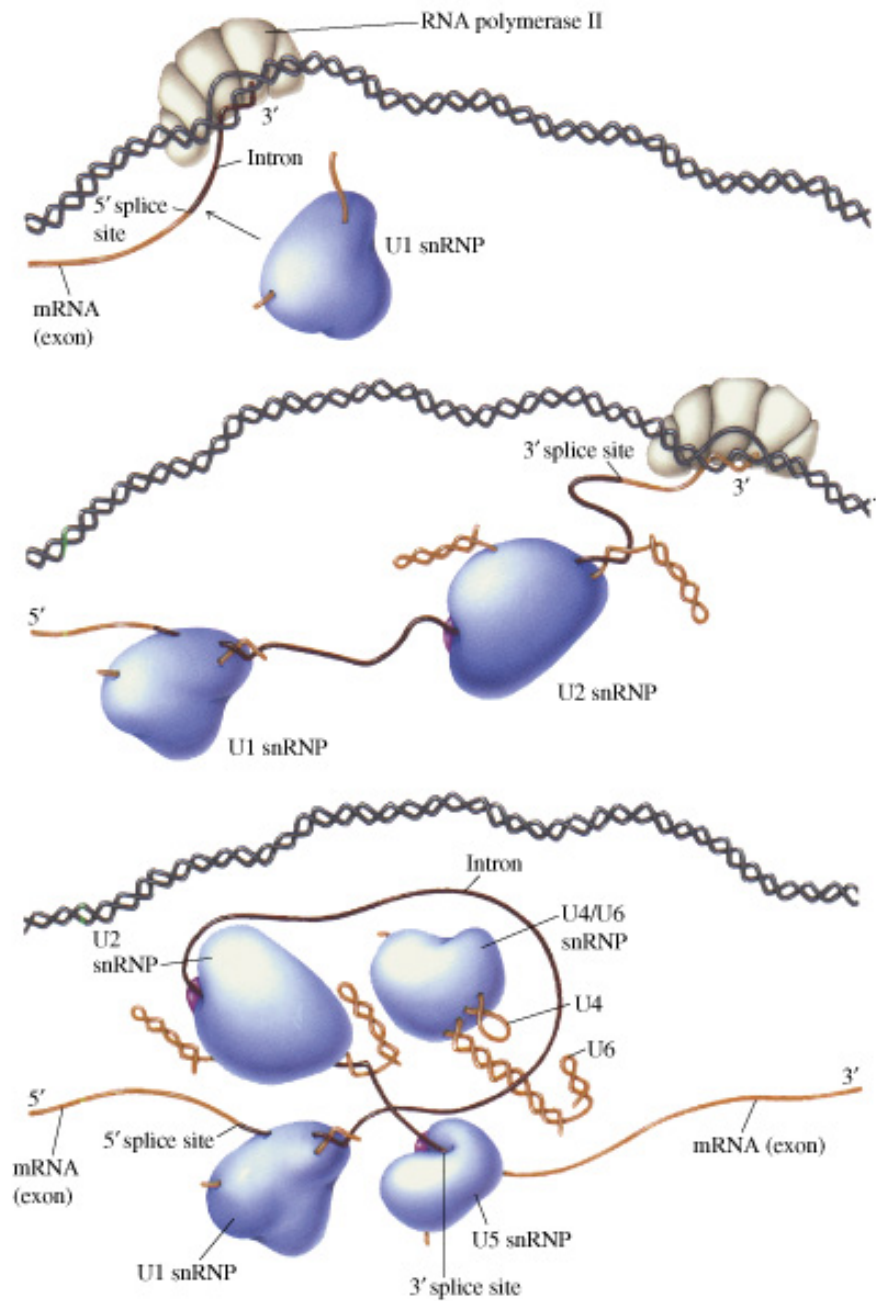

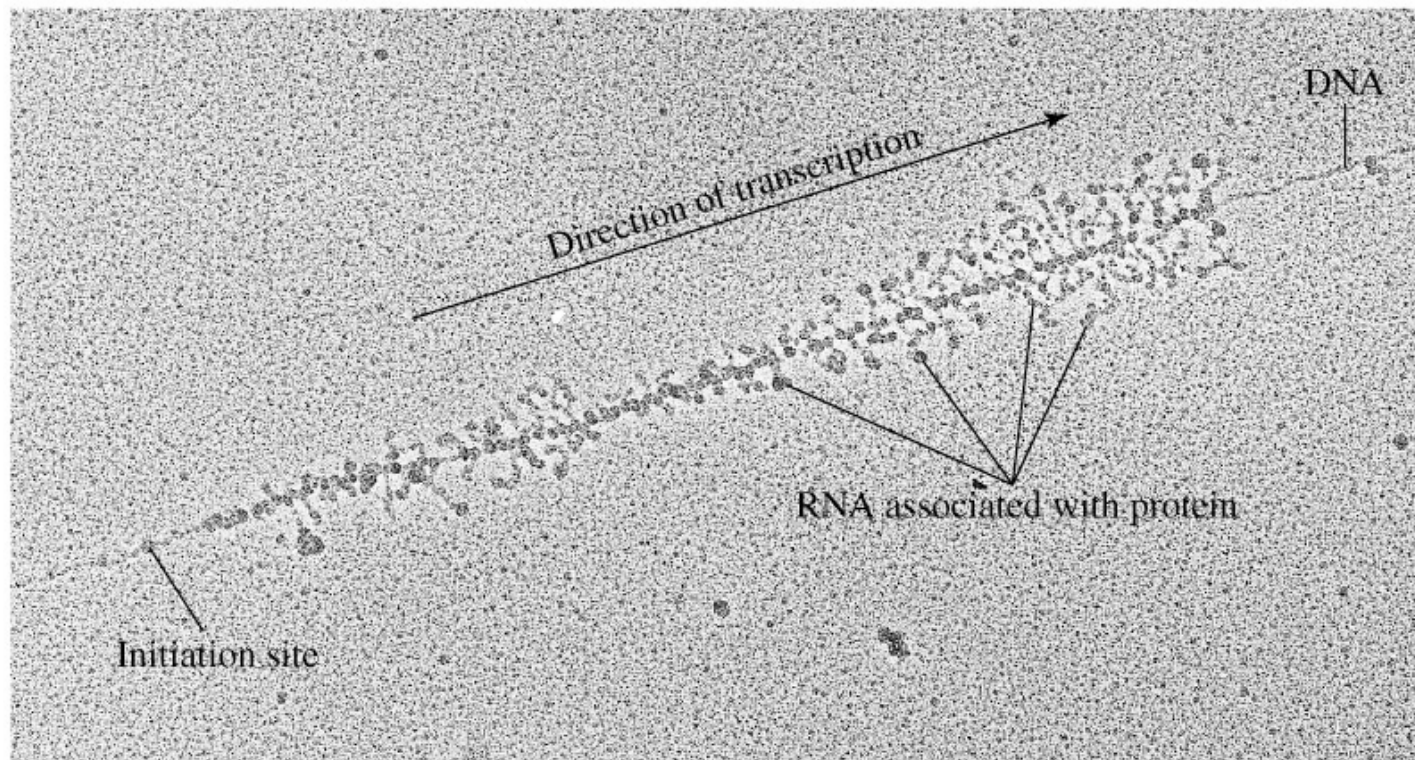
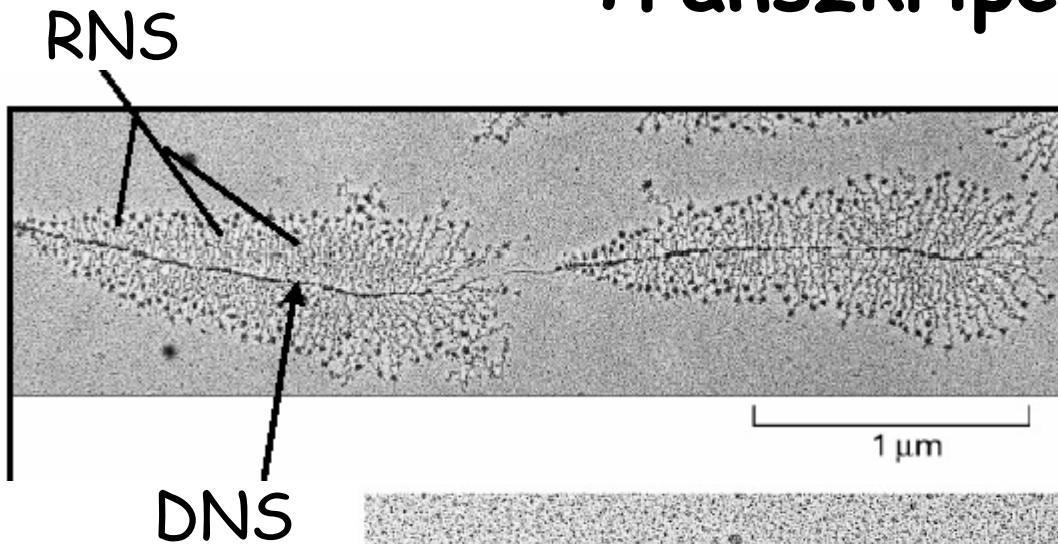
Splicing - intron kivágódás

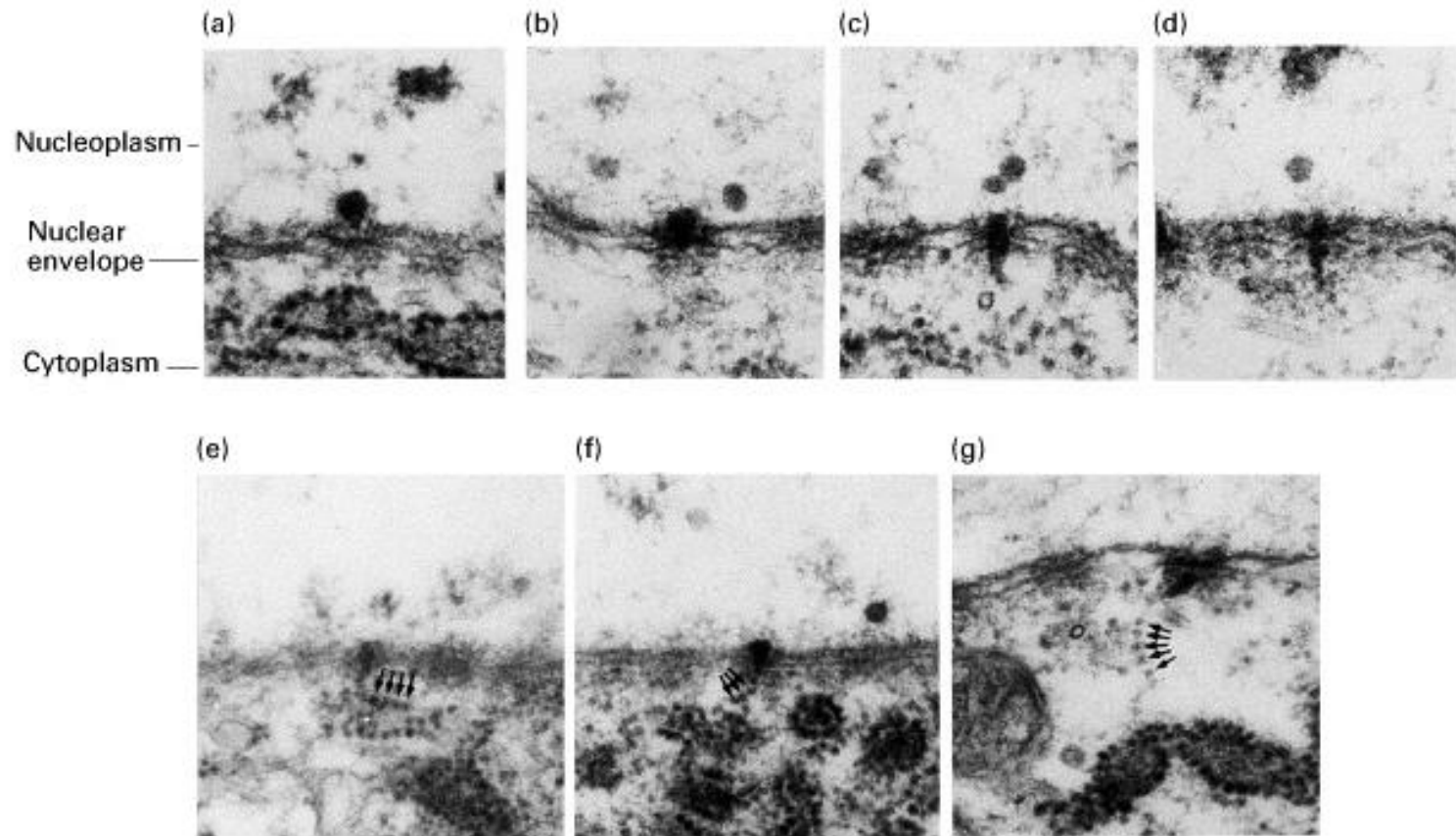

video

Transzkripció

mRNA Transport Picture

Transzkripció szabályozása

Többszintű

- Kromatin szerkezet (eu- és heterokromatin)
kromatin átrendeződés (remodelling)
- Nukleoszóma szerkezet nukleoszóma szerkezetének megváltoztatása hisztonok acetilálása/deacetilálása
- Génszinten történő Az átírást végző komplex (transzkriptoszóma) működésének szabályozása

Transzkripció szabályozása: génszintű szabályozás

Cisz elemek

- promoter motívumok
- enhancer (erősítő) m.
- silencer (tompító) m.

Transz elemek

Génreguláló fehérjék

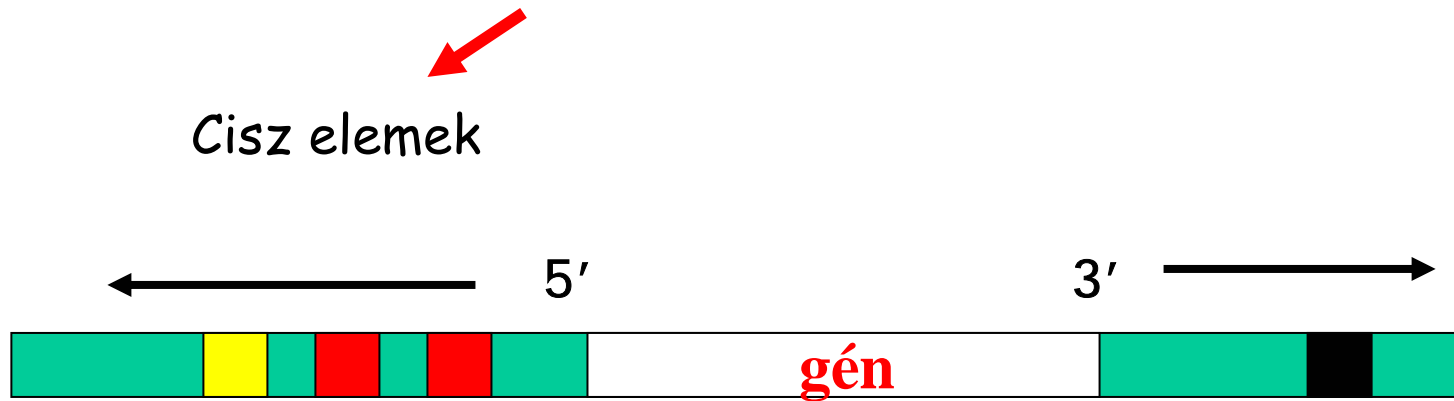
általános és specifikus transzkripciós faktorok

- aktivátorok (+hatás)
- represszorok (-hatás)

-Speciális fehérje

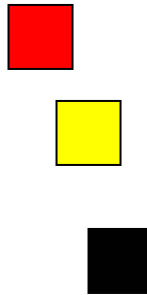
domének a szerkezetükben

Transzkripció szabályozása: Génszintű szabályozás

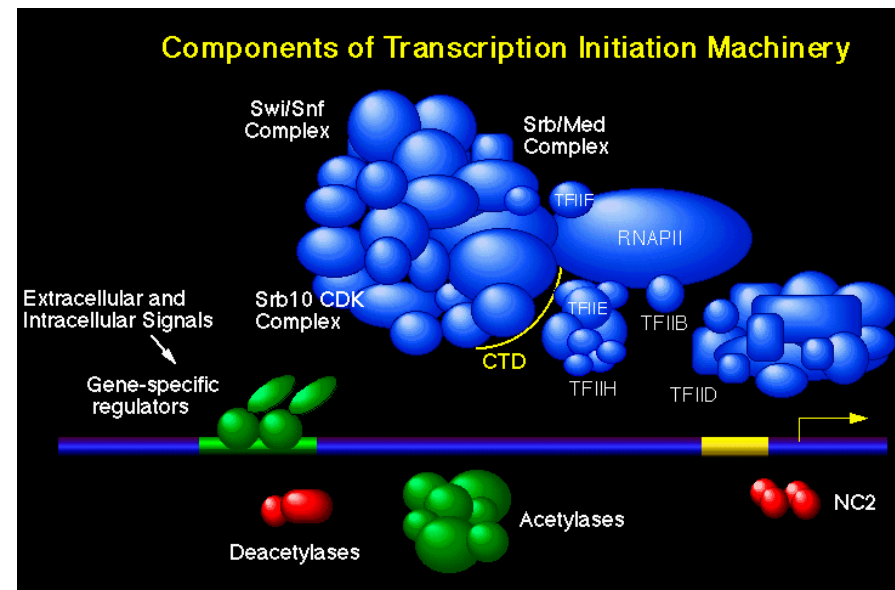

Génszabályozó régióban
elhelyezkedő motívumok
amelyek 4 - 20 bp.szakaszok

- promoter motívumok
- enhancer (erősítő) m.
- silencer (tompító) m.

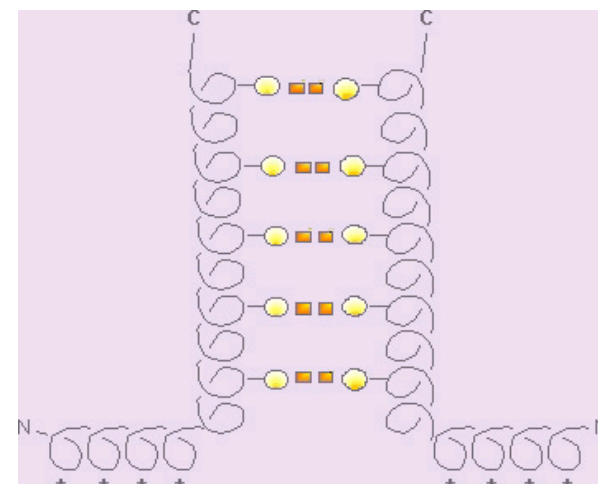
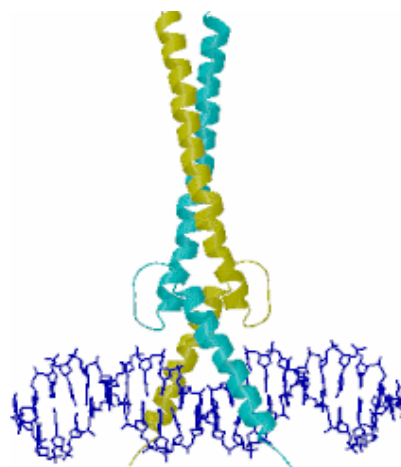
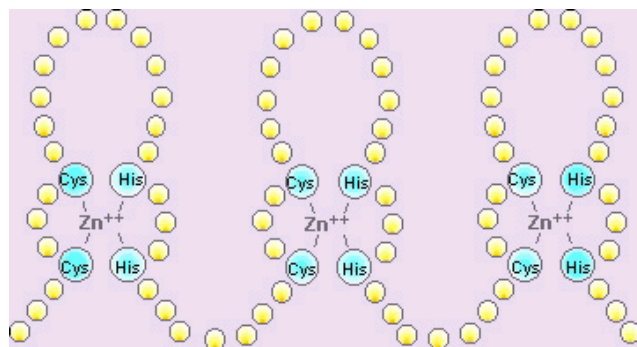
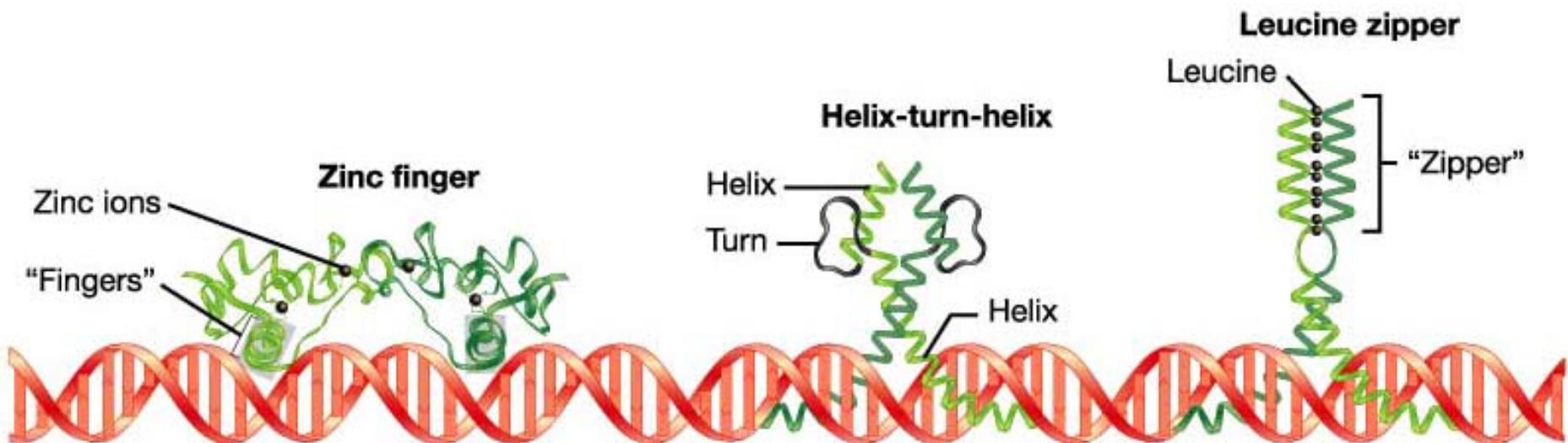

AATTAATT Gyakran palindrom
TTAATTAA szekvenciák

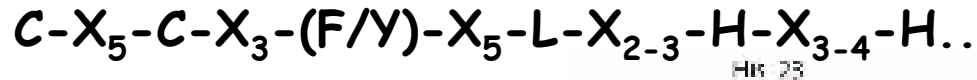
Transzkripciós faktorok

Zn ujjas fehérjék

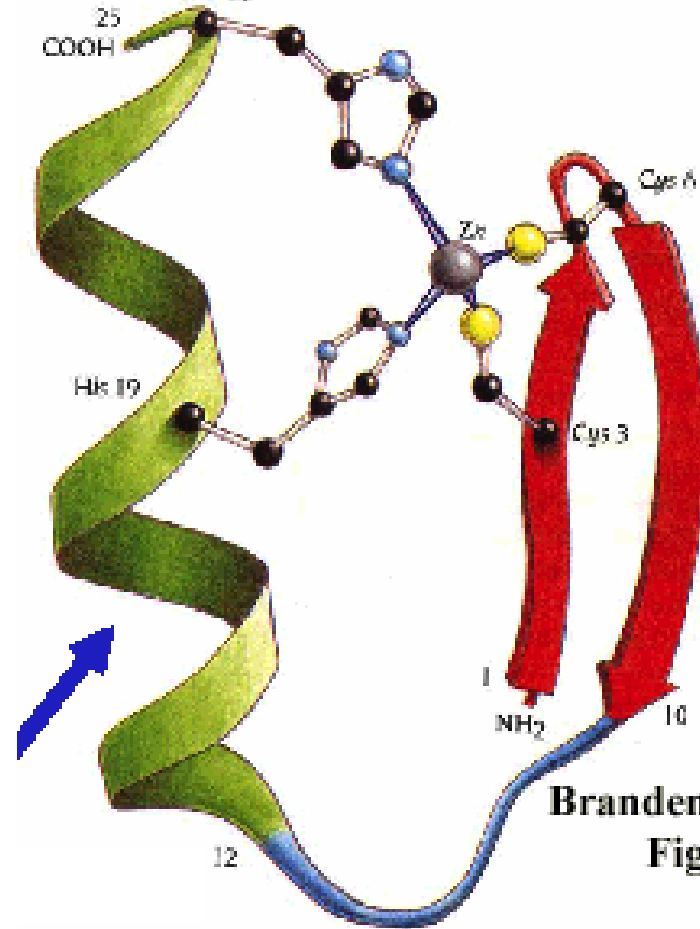
Konszenzus szekvenciája:

egy α hélix és egy β redő kapcsolódik össze

Zn atom kapcsolódik ciszteinhez és histidinhez

Szteroid receptorok

Branden and Tooze
Fig 8.5

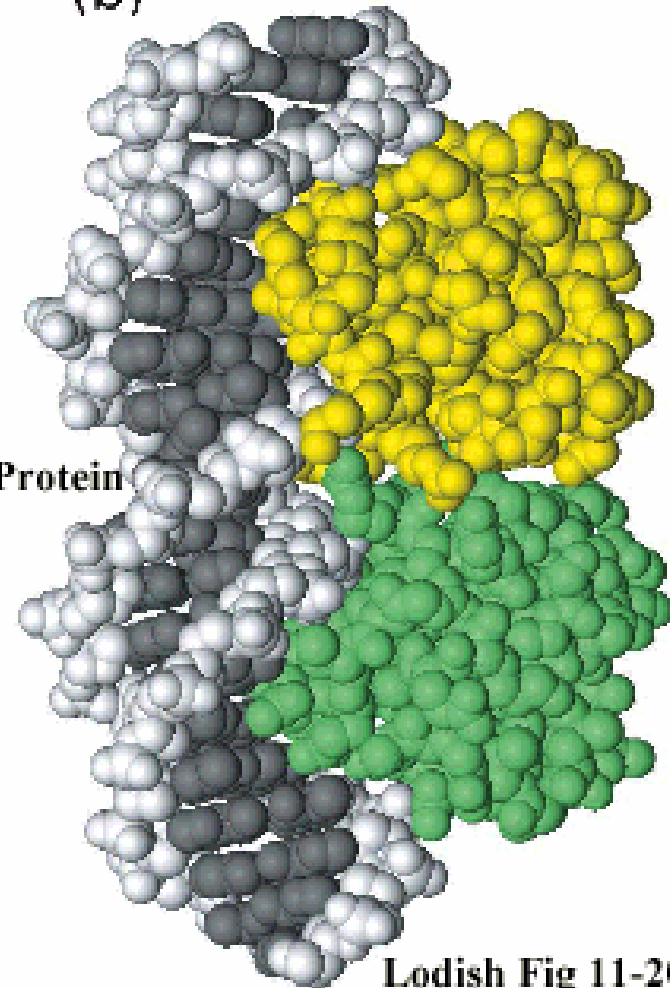
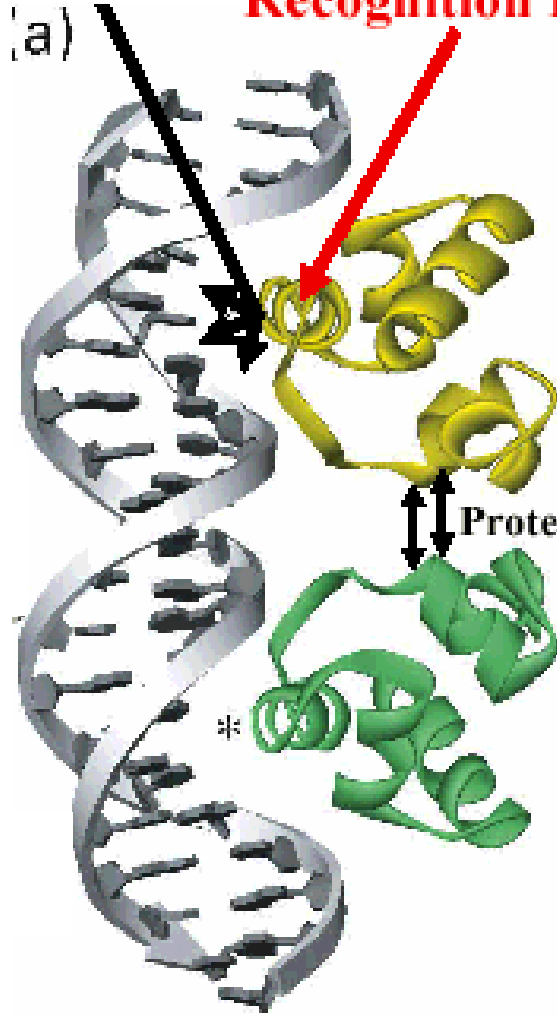
Homeodomén motívum α -hélixekkel

Fehérje-DNS

(a)

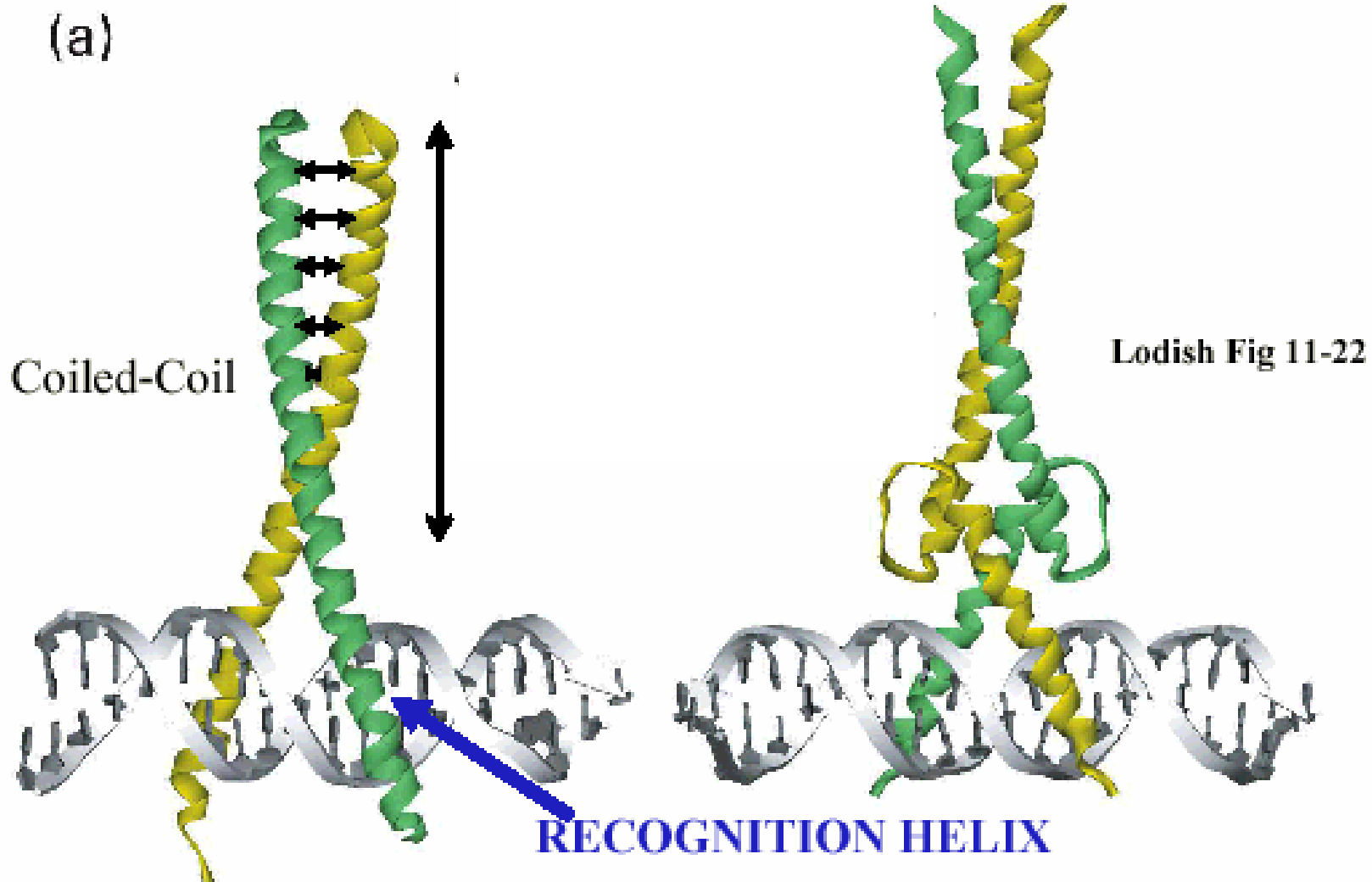
Recognition Helix

(b)

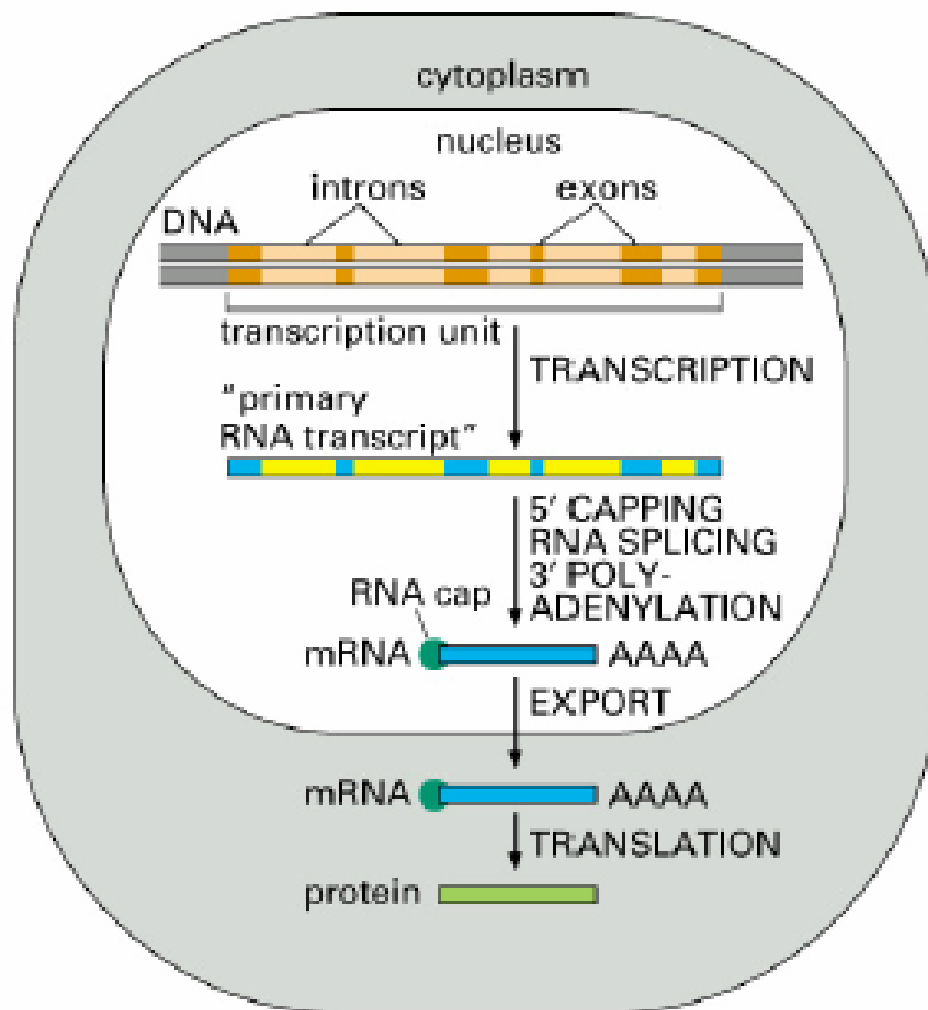
Lodish Fig 11-20

Leucin zipp-zár

Génexpresszió prokaryótában és eukaryótában

A) EUCARYOTES Eukaryotic

Eubacteria (Prokaryotic)

(B) PROCARYOTES

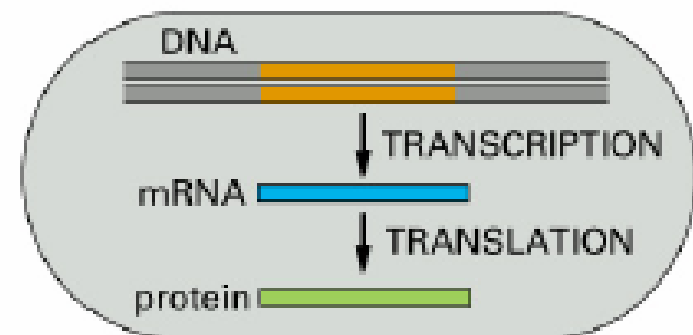
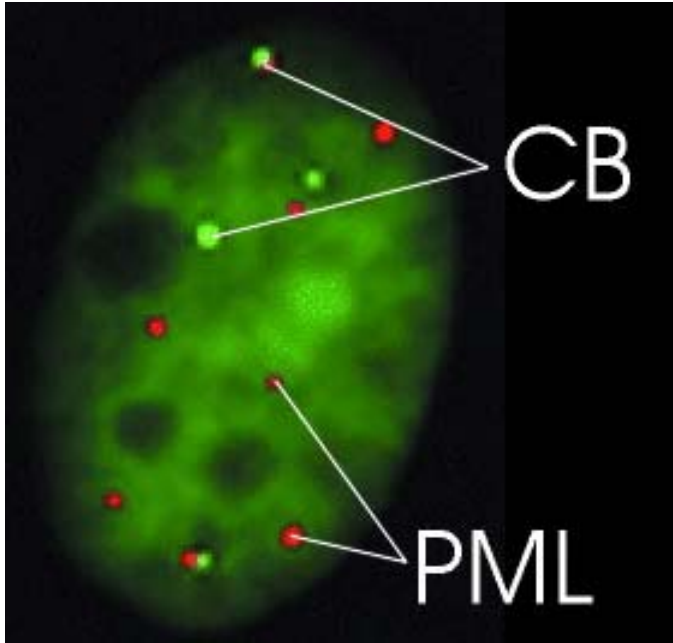

Figure 6-21 part 2 of 2. Molecular Biology of the Cell

Cajal test és PML

Cajal test.

- Eredetileg "*nuclear accessory bodies*" hívták (Raymon Y Cajal)
- Kis (0.1-1.0 μ m) szférikus struktúra
- 1-5db/mag
- Különböző komponensei vannak: splicosomális snRNPOs, TFIIF, TFIIH, polyadenylation specificity factor, magvacska fehérjék
- Ismeretlen funkció

PML test:

- Kicsi (0.2-1.0 μ m)
- ~10-30 / mag
- Promyelocytic anemia oncoproteint tartalmaz (PML)
- tartalmaz még:: *Retinoblastoma* (Rb) proteint, és a *Bloom syndrome protein* (BLM)
- Acute promyelocytic leukemiában (APL) fontos szerepet játszik
- Pontos funkció nem ismert
- Virus infekcióban a transzkripciót befolyásolhatja

tRNA Processing

- Precursor RNA
  - Spliced by endonuclease and ligases
  - Base modifications
    - RNaseP

